ULUSLARARASI

ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU

IX

11-12-13 KASIM 2016

BİLDİRİLER CİLT II

ÜSKÜDAR BELEDİYE BAŞKANLIĞI 1954

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

ULUSLARARASI ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX

11-13 Kasım 2016

BİLDİRİLER
II

ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX

KOORDİNATÖR
DR. COŞKUN YILMAZ

BİLİM KURULU
PROF. DR. MEHMET ÂKİF AYDIN (BAŞKAN)
PROF. DR. ABDUL RAHIM ABU-HUSAYN
PROF. DR. ABDURRAHİM BENHEDDA
PROF. DR. AHMET EMRE BİLGİLİ
PROF. DR. AMIR PASIC
PROF. DR. ARİF BİLGİN
BEŞİR AYVAZOĞLU
PROF. DR. ÇİÇEK DERMAN
PROF. DR. ERHAN AFYONCU
PROF. DR. FAHRİ OVALI
PROF. DR. FATİH M. ANDI
PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN
PROF. DR. GEOFFREY GREATREX
PROF. DR. HALİS YUNUS ERSÖZ
PROF. DR. HAYATİ DEVELİ
PROF. DR. HEDDA REINDL-KIEL
PROF. DR. İDRİS BOSTAN
PROF. DR. İSKENDER PALA
PROF. DR. İSMAİL E. ERÜNSAL
PROF. DR. MACHIEL KIEL
PROF. DR. MEHMET İPŞİRLİ
PROF. DR. MUHAMMED AFİFİ
PROF. DR. MUHAMMED ARNAUT
PROF. DR. MUSTAFA S. KÜÇÜKAŞÇI
PROF. DR. MUSTAFA UZUN
PROF. DR. NİHAT ÖZTOPRAK
PROF. DR. RAŞİT KÜÇÜK
PROF. DR. SAADETTİN ÖKTEN
PROF. DR. SABRİ ORMAN
PROF. DR. SEBAHATTİN AYDIN
PROF. DR. STEPHEN MITCHELL
PROF. DR. TUFAN Ş. BUZPINAR
PROF. DR. ÜMİT MERİÇ
PROF. DR. ZEKERİYA KURŞUN

ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın / Dr. Coşkun Yılmaz / Prof. Dr. Cengiz Tomar
Prof. Dr. Mehmet İpşirli / Prof. Dr. Cemalettin Şahin
Prof. Dr. Erhan Afyoncu / Prof. Dr. Ahmet Emre Bilgili
Prof. Dr. Mustafa S. Küçükaşcı / Doç. Dr. Uğur Demir

Yayın Koordinatörü ve Görsel Araştırma
Serkan Osmanlıoğlu / Hasan Yapıcı

İmla ve Tashih
Cemal Toksoy / Serkan Osmanlıoğlu

Fotoğraf
SMEY / İsmail Küçük / Üsküdar Belediyesi / Müellifler

Kapak Fotoğrafları
Kadir Kendüzler (Gülnuş Emetullah Sultan Camii)

Tasarım ve Uygulama
SMEY / Bülent Avnamak

Baskı ve Cilt
BİLNET MATBAACILIK
Dudullu Organize Sanayi Bölgesi Birinci Cadde No: 16
Esenkent-Ümraniye/İSTANBUL

ISBN: 978-605-9719-23-0
İstanbul 2017

Kitabın telif hakları Üsküdar Belediyesi'ne aittir, tamamı veya bir kısmı izinsiz basılamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmedin iktibas yapılamaz.

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ
Mimar Sinan Mah. Çavuşdere Cad. No: 35
ÜSKÜDAR / İSTANBUL

Tel: 0216 531 30 00 • Faks: 0216 531 32 25

ULUSLARARASI ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX

11-13 Kasım 2016

B İ L D İ R İ L E R

CİLT II

EDİTÖR

DR. COŞKUN YILMAZ

ÜSKÜDAR BELEDİYESİ

ULUSLARARASI
ÜSKÜDAR SEMPOZYUMU IX

DÜZENLEME KURULU

DR. COŞKUN YILMAZ
ZEKERİYA ŞANLIER
PROF. DR. CEMALETTİN ŞAHİN
PROF. DR. CENGİZ TOMAR
PROF. DR. TURHAN KAÇAR
DOÇ. DR. UĞUR DEMİR
DOÇ. DR. YUNUS UĞUR
SAADET GÜL

OTURUM BAŞKANLARI

PROF. DR. ABDÜLKADİR ÖZCAN
PROF. DR. AHMET EMRE BİLGİLİ
PROF. DR. AHMET TABAKOĞLU
YRD. DOÇ. DR. ALİM KAHRAMAN
PROF. DR. BEKİR KARLIĞA
PROF. DR. BİLGİN AYDIN
DR. COŞKUN YILMAZ
PROF. DR. DAVUT DURSUN
PROF. DR. EROL ÖZVAR
PROF. DR. FATMA ÇİÇEK DERMAN
PROF. DR. FERİDUN M. EMECEN
PROF. DR. FİKRET SARICAOĞLU
PROF. DR. HALİS YUNUS ERSÖZ
PROF. DR. HAYATİ DEVELİ
PROF. DR. İDRİS BOSTAN
PROF. DR. MAHMUT AK
PROF. DR. MEHMET AKİF AYDIN
PROF. DR. MEHMET AKMAN
DR. MEHMET GENÇ
PROF. DR. MUSA DUMAN
PROF. DR. RAŞİT KÜÇÜK
PROF. DR. SABAHATTİN AYDIN
PROF. DR. TAHSİN GÖRGÜN PROF. DR. TUFAN Ş. BUZPINAR PROF. DR. UĞUR DERMAN
PROF. DR. VAHDETTİN ENGİN

İ Ç İ N D E K İ L E R

10-113
III. BÖLÜM
KÜLTÜR ve EDEBİYAT

13-24
Galatât-ı Hafîd Efendi'de Üsküdar'a Dair Tanıtma ve Hikâyeler
YAKUP YILMAZ

25-42
Tanzimat Çamlıcası ve Jöntürkler
BEŞİR AYVAZOĞLU

43-58
Abdülhak Şinasi Hisar'ın "Çamlıcadaki Eniştemiz" Romanında Mekânı ve Mekânsal Belleği Haritalamak
EMİNE KÖSEOĞLU-EMİNE BANU BURKUT

59-80
Hayal Şehirde Güzelin Biçimleri:
Üsküdar Örneğinden Hareketle Edebî Eserlerde Şehir Estetiği
EBRU BURCU YILMAZ

81-113
Üsküdar Cami Adlarının Toponomisi ve Adların Dil Bilgisel Yapıları
ALİ ŞEYLAN

114-488
IV. BÖLÜM
TARİHİ ŞAHSİYETLER

117-132
Bostancıbaşı Abdullah Ağa ve Vakıfları
TAHSİN ÖZCAN

133-202
Üsküdar Mihrimah Sultan Camii (İskele) Haziresi Mezartaşları
SADİ SÜLEYMAN KUCUR

203-216
Üsküdarlı Şeyh Mehmed Nasûhî Efendi'nin Kastomonu'a Sürgünü
AHMET ÖNAL

217-222
Muhammed Emin Şirvânî Üsküdârî
KAMANDAR ŞERİFOV

223-266
Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde Tercümesi
BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ

267-306
Üsküdar - Ahmediye Külliyesi Haziresi Mezar Taşları Üzerine Değerlendirme
ABDÜLHAMİT TÜFEKÇİOĞLU-OKTAY GÜNDOĞDU

307-334
XVIII. Yüzyıl Üsküdarının Önemli Âilelerinden Mîrzâ-zâdeler Hakkında Notlar
ATABEY KILIÇ

335-362
Üsküdar Selim Efendi Tekkesi Haziresi ve Mezar Taşları
ZEYNEP EMEL EKİM

363-376
Üsküdarlı Bir Mimar Ailesi: Balyanlar
SARO DADYAN

377-388
Osmanlı Döneminde Bir İmam;
Bulgurlu Mescid Mahallesi İmamı Halil Efendi
NEVZAT SAĞLAM

389-414
Üsküdarlı Bir Plevne Kahramanı: Miralay Yunus Bey
NURETTİN GEMİCİ

415-422
Tanburî Ali Efendi (1836-1903)
TALİP MERT

423-454
Balkan ve Çanakkale Savaşları'nda Şehit Olan Üsküdarlılar
NACİ ŞAHİN

455-468
Üsküdar Kütüğüne Katkı: Müsâmeretnâme Yazarı Emin Nihad Bey (1838-1879)
MUSTAFA İSMET UZUN

469-488
Üsküdarlı Müfessirler
MUSTAFA ÖZEL

Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde Tercümesi

YRD.DOÇ.DR. BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ
İstanbul Üniversitesi

Abdülhay Celvetî'nin Hayatı ve Eserleri

Abdülhay Efendi (ö.1117/1705) Edirne'de doğdu. Doğum tarihi tam olarak bilinmemekle beraber, İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi TY 2201 numarada kayıtlı *Tefsîr-i Ba'z-ı Süver-i Kur'âniyye* adlı yazmanın 117[a] varağında 76 yaşında vefat ettiği yazılıdır.[1] Bu kayda göre Abdülhay Efendi'nin 1038/1629'da doğmuş olabileceği söylenebilir. Ancak Senâî Hasan Efendi (ö. 1152/1740 ve sonrası), Abdülhay Efendi hakkında bilgi verirken onun, 83 sene 4 ay yaşadığını, vefat etmeden iki sene evvel hayatından ümid kesilecek derecede hasta olduğunu söylemektedir. Bu bilgiye göre ise Abdülhay Efendi 1031-32/1622'de doğmuş olmalıdır.[2]

Babası Saçlı İbrahim Efendi (ö.1070/1659) Celvetîyye tarikatı şeyhlerinden olup annesi de Aziz Mahmud Hüdâyî Hazretleri'nin kerimeleri Şerife Fatma Hanım'dır. Tasavvuf ve tarikat âdâbına dair ilk eğitimini babası Saçlı İbrahim Efendi'den alan Abdülhay Efendi, icazetini de babasından aldı.

Hilâfet aldıktan sonra ilk olarak Alaeddin Efendi Zâviyesi şeyhliğine getirildi. Babası Saçlı İbrahim Efendi, Edirne Selimiye Camii vaizi iken 1659'da vefat edince Selimiye Camii vaizi ve tekke şeyhi, 1686'da da İstanbul'da Sokullu Mehmed Paşa Zâviyesi'nin şeyhi oldu. Ardından Eminönü Yenicami vaizliğine

1 *Tefsîr-i Ba'zı Süver-i Kur'âniyye*, 123 yk.

2 Mustafa Tatcı, *a.g.m.*, 360-361.

Foto: Efdal Karabacak

tayin edildi. 1691'de Selami Ali Efendi'nin vefatı üzerine, Aziz Mahmud Hüdâyî âsitânesinin on birinci postnişîni oldu. On dört yılı aşkın bu vazifeyi ifâ eden Abdülhay Efendi, 29 Receb 1117/16 Kasım 1705 Pazartesi günü vefat etti. Vefatına "Kıla Abdülhay sana Hak rahmeti" mısra'ı ve Senâî tarafından da "Kudse pervâz etdi Abdülhay Efendi dedi Hû" mısra'ı tarih düşürülmüştür. Abdülhay Efendi; tamamen kesme taştan 1759'da inşa olunan, Aziz Mahmut Efendi Sokağı ile Açık Türbe Sokağı'nın birleştiği yerde ve Aziz Mahmut Efendi Sokağı'nın sol köşesinde bulunan, Sultan II. Osman (1618–1622) ve Sultan IV. Murat (1623–1640) devri sadrazamlarından Halil Paşa'nın (ö. 1038/1629) türbesinde medfundur.[3] Şiirlerinde Abdî, Abdullâhî ve Abdülhay mahlaslarını kullanmaktadır.[4]

Abdülhay Efendi; âlim, âbid, zâhid, mücâhid, faziletli bir şeyh ve mürşid-i kâmil bir zat olarak kaynaklarda anlatılmaktadır. Ayrıca vefatı münasebetiyle yazılan mersiyelerden hareketle onun güzel huylu, keşif ve kerâmet sâhibi, nûrânî yüzlü bir pîr olduğunu anlaşılmaktadır.[5] Abdülhay Efendi, Celvetîliğin şehir hayatında yagınlaşmasını sağlamış ve tarikatın Balkanlar'a açılmasında da önemli rol oynamıştır. Birçok eseri olduğu bilinen Abdülhay Efendi'nin Fetih Suresi'nin tefsirini içeren ve Arapça kaleme aldığı *Fethü'l-Beyan li-Husûli'n-Nasri ve'l-Fethi ve'l-Eman*; çeşitli surelerin tefsirini muhtevî Türkçe olarak telif ettiği *Tefsir-i Ba'z-ı Süver-i Kur'aniyye;* Hacı Bayram-ı Velî'nin *"Çalabım bir şâr yaratmış iki cihân arasında"* mısra'ı ile başlayan şiirinin şerhi en çok bilinen eserleri arasındadır. Bunun dışında müellifin birçok mecmu'ada şiirleri, ilahileri mevcuttur. Abdülhay Efendi'nin bütün eserlerinin eksiksiz ve doğru bir şekilde tespiti ayrı bir çalışmanın konusu olacak derecede önem arz etmektedir. Bu çalışmayı hazırlarken onun eserleri arasında zikredilmeyen ama istinsah kaydında Abdülhay Efendi'ye ait olduğu söylenen, yazmada yer alan tarihlerden de kendisine ait olduğu düşünülebilecek dört halife methine dair mensur bir eseri de vardır. Eserin nüshaları ve durumuyla ilgili çalışmalarımız devam etmektedir. Bir başka husus da bildirinin asıl konusunu teşkil eden *Kasîde-i Bürde* tercümesinin çoğu kaynakta numarasının Nuruosmaniye 3213 olarak verilmesidir. Eserin zahriyesindeki ve elektronik ortamdaki kayıt numarasına/numaralarına dair durum şu şekildedir: Öncelikle esere eski yazıyla, 3719'un kayıt numarası olarak verildiği sonra bu numaranın üzeri çizilerek eserin 3733'le numaralandırıldığı görülmektedir. Ancak eserin aynı sayfasındaki kayıt mührüne yeni yazıyla, yeni kayıt numarası

3 Güneş Alçı, *a.g.m.*, 74-88.

4 Birden fazla mahlas kullanan şairler ve Abdülhay Efendi'nin mahlas kullanımıyla ilgili (Orhan Kurtoğlu, *a.g.m.*, 71-91)

5 Mustafa Tatcı, *a.g.m.*, 370-371.

olarak 3213'ün, eski kayıt numarası olarak da 3733'ün yazıldığı görülmektedir. Elektronik ortamda da eser 3733 olarak kayıtlıdır. Elektronik ortamdaki kayıtlarda Nuruosmaniye 3213'te halihazırda mensur bir tarih bulunmaktadır. Kayıt numaralarındaki bu karmaşık durum, yazma eser kütüphanelerindeki diğer bazı eserler için de geçerlidir. Araştırmacıların istifadesini kolaylaştırmak için yazmaların; eski, yeni ve elektronik ortamdaki kayıt numaralarının gözden geçirilerek numaralarda bir birliktelik sağlanması zarureti görülmektedir. Bu çalışmada eserin numarası, son olarak elektronik kayda da verilen, Nuruosmaniye 3733 olarak yazılacaktır.

Kasîde-i Bürde ve Abdülhay Efendi'nin Tercümesi

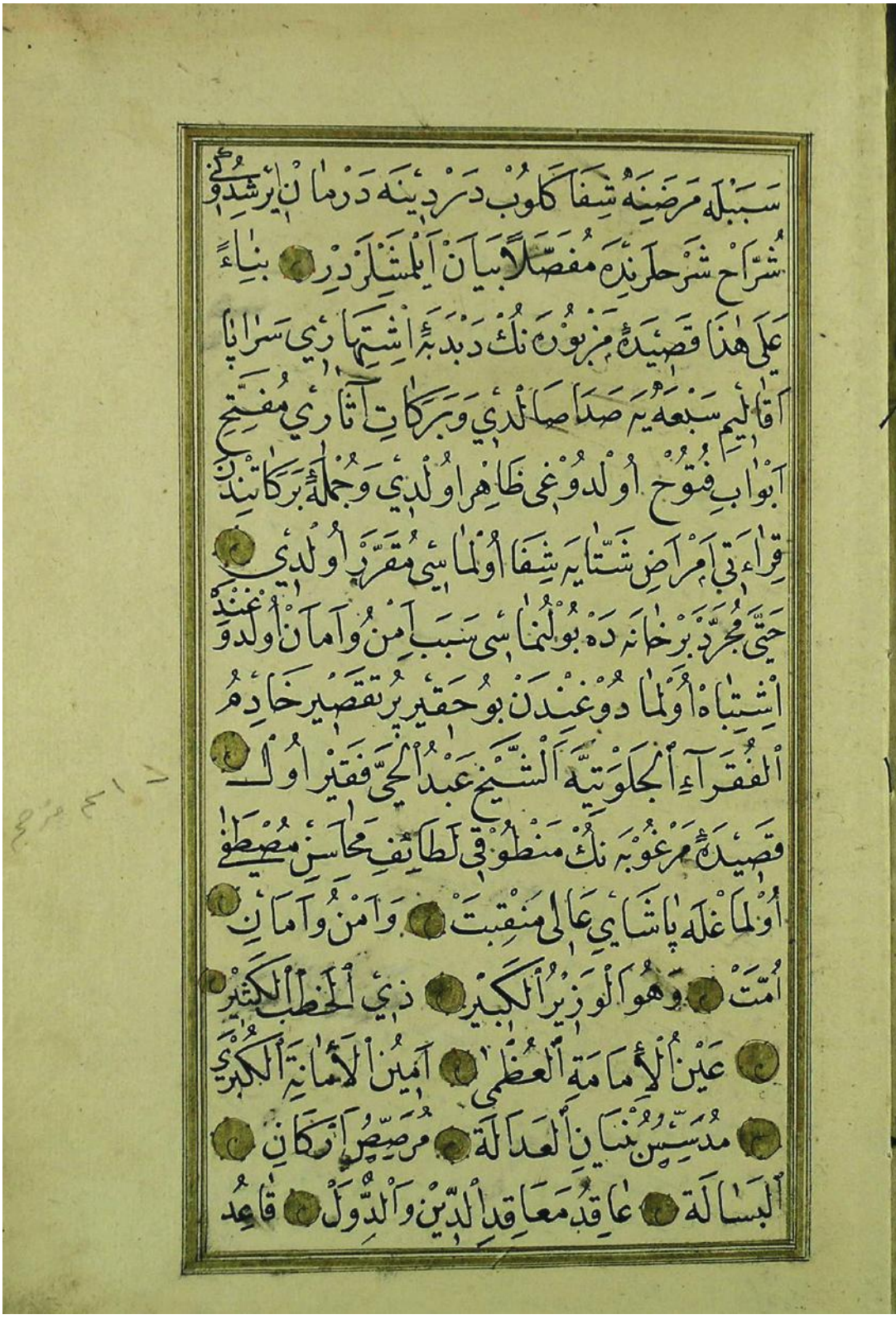
Kasîde-i Bürde ismi ilk olarak, Ka'b b. Züheyr'in (ö. 24/645 ?) müslüman olan kardeşini ve Hz. Peygamber'i yermek için yazdığı manzûmenin ardından ölüm cezasıyla cezalandırıldıktan sonra, af dilemek için kaleme aldığı şiir için; ikinci olarak da Ka'b b. Züheyr'den yaklaşık yarım asır sonra yaşamış olan Bûsîrî'nin (ö. 696/ 1297 ?) kasîdesi için kullanılmaktadır.[6] Abdülhay Efendi, Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'sini manzum şekilde tercüme etmiştir.

Kasîde-i Bürde'nin Türk edebiyatında en çok tercüme ve şerh edilen eserlerden biri olduğu söylenebilir. Yazma eser kütüphaneleri incelendiğinde eserin *yüzlerce Türkçe tercüme ve şer*hine rastlanmaktadır. Hâlihazırda Süleymaniye kütüphanesinde bulunan Türkçe, Arapça ve Farsça *Bürde nüshaları üzerin*de, yürüttüğümüz proje kapsamında bir çalışma devam etmektedir.[7] Sadık Yazar'ın, birçok nüsha ve eseri inceleyerek hazırladığı *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği* adlı kapsamlı çalışmasında, eldeki bilgilere dayanarak en eski *Kasîde-i Bürde* şerhinin İbrahim b. Süleyman Ankaravî'ye (ö. 914/1508'den sonra); tercümesinin de Abdürrahim Karahisârî'ye (ö. 888/1483'ten sonra) ait olduğu belirtilmektedir.[8] Abdülhay Celvetî'nin tercümesi, ilk manzum tercümeden başlayarak incelemeye çalıştığımız diğer manzum tercümelerle benzer özellikleri taşımaktadır. Müelliflerin anlama odaklanmaları, mim harfiyle birçok Türkçe kafiye kelimesi bulmanın zorluğu Abdülhay Efendi'yi de Arapça kelimeleri sıklıkla

6 Bünyamin Ayçiçeği, "Bûsîrî (ö. 696/1297 ?)'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa (ö. 1308/1892) tarafından yapılan mensur ve manzum tercümesi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, c. XV, (2015), s. 27-102.

7 "Tübitak 1002 Hızlı Destek" çerçevesinde, *"Busirî'nin Kaside-i Bürde'sinin Geçmişten Günümüze Türkiye Toplumu Üzerindeki Akademik, Sosyal ve Dini Etkileri"* başlıklı bir proje yürütmekteyiz. Bu proje neticesinde, *Kasîde-i Bürde*'nin Türk edebiyatındaki ve toplumdaki yeri hususunda yeni bilgilere ulaşabileceğimizi düşünmekteyiz.

8 Sadık Yazar, *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*, [Doktora Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul 2011], s. 586-620.

Eserin
1b-2a sayfası

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله وحده وكفى ۞ وسلام على نبيه المجتبى
محمد المصطفى ۞ صلى الله عليه ۞ وعلى آله الذين
هم اصحاب التقى ۞ معلوم اولاكه اول
فصح خاتم انبيا ۞ واول سلطان تحت اجتبا
رسولنا وشفيعنا محمد المصطفى ۞ صلى الله عليه
وسلم حضرتلرينك مدح و وصفى هر مرامك حصولنه
وسيله اولماغله ۞ شرف الدين محمد البوصيرى
رحمة الله عليه ۞ قصيده برده اسميله مسمى اولان
قصيده شفى مبتلا اولدوغى فلج مرضنه شفا
اولمغه وسيله اولمق اوزره تاليف ايليوب اول
سبحانه

kullanmaya itmiştir. Bu duruma "Eserin Dili ve Müellifin Tercüme Usûlü" bölümünde ayrıca değinilecektir. Ancak müellifin musammat bir tercüme meydana getirmesi, eserin ahenkli bir tarza bürünmesine katkı sağlamıştır.

Eserin Şekil ve Muhteva Bakımından İncelenmesi:

Kaside nazım şekliyle musammat olarak kaleme alınmış olan eser 160 beyittir. Bûsîrî *Kasîde-i Bürde*'sini basit bahrinde *müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fâ'ilün* vezniyle[9] yazmış; Abdülhay Celvetî ise aruzun recez bahrinde *müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün* vezniyle tercümesini yapmıştır. Vezni çoğu zaman başarıyla kullanan müellifin, kafiyelerde Arapça kelimeleri hatta Bûsîrî'nin kullandığı kelimeleri birebir tercih ettiği görülmektedir. Şair 39 beyitte, Bûsîrî'nin kullandığı kafiye kelimelerini birebir kullanmıştır. Bu duruma, mim harfiyle birçok kafiye kelimesi bulma zorluğunun sebep olduğu söylenebilir.

Eserin Te'lif Sebebi

Abdülhay Efendi 2[a]-3[b] varakları arasında eseri neden kaleme aldığını anlatmaktadır. Öncelikle tercümesini, öncesinde büyük övgülerle bahsettiği Vezir Muhammed Paşa için yazdığını şu şekilde ifade eder: "*Bu evṣāf-ı ḥamīde ile mevṣūf olan vezīr-i 'ālī-şānuŋ nādī-i sāmīleri ṣavbına ol ḳaṣīde-i maḥmūde tercümesini ihdā eyledim*." Eserin istinsah tarihi bilinmemektedir. Ancak müellifin eseri kaleme alma sebebi ve hayatı göz önüne alındığında eserin, 1661'de vefat eden, dönemin kudretli veziri Köprülü Mehmed Paşa'ya arz edilmek için yazıldığı söylenebilir. Ayrıca eserin mukaddemisinin sonunda yer alan gazelinde Abdülhay Efendi, medh-i Rasûl'ün dertlere derman olacağını, matluba ulaştıracağını, kalpteki kiri/günahları gidereceğini ve kalbi nurlandıracağını, onun övgüsüyle necâta erileceğini dile getirmektedir. Böylece müellif, Hz. Muhammed'i medhetmekle bunları arzuladığını da dile getirmektedir.

Eserin Dili ve Müellifin Tercüme Usûlü:

Eser XVII. yy. Osmanlı Türkçesi imlâ özelliklerini barındırmaktadır. Müellifin sanatlı bir söyleyiş meydana getirmekten çok manayı ifade etmeye, beytin anlamını birebir yansıtmaya çalıştığı görülmektedir. Ancak Arapça beyti manen aktarma-

9 Abdurrahman Özdemir, "Aruz İlmi", *İslâm Medeniyetinde Dil İlimleri Tarih ve Problemler*, İstanbul 2015, s. 358.

da çoğunlukla başarılı olduğu söylenebilir. Mesela üçüncü beytin tercümesinde bu durum şu şekilde görülür:

فَمَا لِعَيْنَيْكَ إِنْ قُلْتَ اكْفُفَا هَمَتا

Âḫır n'olupdur çeşme ter ḳan dökme dirseŋ ol döker

وَمَا لِقَلْبِكَ إِنْ قُلْتَ اسْتَفِقْ يَهِمِ

N'oldı göŋül dirseŋ eger ayıl olur medhūş-ı ġam

Aynı durum 28. beyitte de şu şekilde görülmektedir:

وَلاَ تَزَوَّدْتُ قَبْلَ المَوْت نَافلَةً

Ölmezden öŋ hem ben hele zād itmedim hiç nāfile

وَلَمْ أُصَلِّ سِوَى فَرْضٍ وَلَمْ أُصَمِ

Ṣavm u ṣalātumdan bile vācibden özge ḳılmayam

Klâsik Türk şiirinde, mısra'ın birinin Türkçe diğerinin tamamının ya da bir kısmının Türkçe dışında bir dille yazılmasına mülemma' denir.[10] Kimi zaman, orijinal metindeki mısraların ya tamamının ya da bir kısmının, vezne uygun bir şekle getirilerek mülemma' tarzında tercümeye alındığı görülür.

11. beytin ikinci mısra'ında "muhib nasihat edenden sağırdır, nâsihi dinlemez" anlamındaki

إنَّ المُحِبَّ عَنِ الْعُذَّالِ فِي صَمَمِ

mısra'ı şu şekilde beyitte geçmektedir:

İtdiŋ naṣīḥat baŋa çend ṭutmadum ammā ḳayd u bend
Güş eylemem hiç nuṣḥ u pend inne'l-muḥibbe fī ṣamem

12. beytin ikinci mısra'ında "saçın beyazlığının nasihatte töhmetlerden uzak olması" anlamına gelebilecek olan وَالشَّيْب أَبْعَدُ فِي نُصْحٍ عَنِ التُّهَمِ

mısra'ı bazı tasarruflarla şu şekilde geçmektedir:

10 M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, İstanbul 2000, s. 254-256; Ayrıca mülemma' ve Kınalızade Âlî Çelebi'nin bir mülemma' na'tı hakkında detaylı bilgi için bk.: (Hasan Aksoy, "Kınalızâde Ali Çelebi ve Mülemma' Na'tı", *Marmara Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, c. V-VI/1987-1988, (1993), s. 125-144.

Virdi ögüt pīri baŋa ben eyledim töhmet aŋa
El-ḥaḳ budur ḥaḳḳı edā ke'ş-şeybi eb'ad'an tühem

18. beytin ikinci mısra'ında, "sütten kesersen kesilir" anlamındaki وَإِنْ تَفْطِمْهُ يَنْفَطِمِ ifadesi şu şekilde beyitte geçmektedir:

Nefsüŋ-durur ṭıfl-ı raḍī' ḳorsaŋ olur şīr-i velī'
Kesseŋ velī keslir serī' efṭimhü ḥattā yenfeṭim

36. beytin ikinci mısra'ında, "şiddetle hücum eden her korku için" anlamına gelen ifade beyitte şu şekildedir:

لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الأَهْوَالِ مُقْتَحمِ

Oldur ḥabībullāh hemān her ḫavf içün kehfü'l-emān
Ḥaḳḳ'a geçer sözi revān fī külli hevl[in] muḳteḥam

Kimi zaman da kelimelerin/mısra'ların ya tamamının ya da bir kısmının Farsça olarak tercüme edildiği görülür. 22. beyitteki "tokluktan" anlamına gelen "mine't-tuḫem" ifadesi "ez-tuḫem" şeklinde verilmiştir:

Çoḳ açlıḳ var iy püser artıḳ zararlu ez-tuḫem

فَرُبَّ مَخْمَصَةٍ شَرٌّ مِنَ التُّخَمِ

"Eğer o (iffetli) zât olmasaydı, âlem yoklukta kalırdı." anlamına gelebilecek olan 33. beytin ikinci mısra'ı, Farsça olarak tercüme edilmiştir:

لَوْلاَهُ لَمْ تَخْرُجِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَدَمِ

Ger ne-būd ān pākīźe-źeyl mī-māned 'ālem der-'adem

40. beytin ikinci mısra'ı da Farsça olarak şu şekilde tercüme edilmiştir:

مِنْ نُقْطَةِ الْعِلْمِ أَوْ مِنْ شَكْلَةِ الْحِكَمِ

Ān noḳṭa-i 'ilm-āverī ve'z şekle-i faż̧l u ḥikem

Eserde arkaik Türkçe kelimeler de görülmektedir. 48. beyitte "kolay" anlamındaki "geŋiz [geŋez]" kelimesi şöyle kullanılmıştır:

لِلْقُرْبِ وَالْبُعْدِ فِيهِ غَيْرُ مُنْفَحِمِ أَعْيَ الْوَرَى فَهْمُ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يُرَى

Ol ḥażreti herkes geŋez ma'nīsin idrāk eylemez
Iraḳ yaḳın her bü'l-heves fehminde 'āciz beste-dem

70. beytitte şaşkın, sersem, ahmak anlamına gelen "seme" kelimesi şöyle geçmektedir:

Gūyā ki ḳavm-i Ebrehe yüz döndürüp düşmiş rehe
Bārīk keffinde seme olmış ʻasākirdür o dem

118. beyitte ulaştırmak, eriştirmek anlamında "irgürdi"; 150. Beyitte zât-ı âlîlerinden, nezdinden anlamında "tapusından" kelimeleri kullanılmakta; 100. beytin ikinci mısraʻında, eski Türkçede gelecek zaman eki olarak kullanılan –ısar,-iser eki, *Ferdâ <u>söniserdür</u> sakar* [*Gelecekte, yakında cehennem ateşi <u>sönecektir</u>.*] şeklinde geçmektedir.

20. beyitte kullanılan "şirinsemek" kelimesi kullanım açısından göze çarpmaktadır. Farsça sütlü, süt gibi ve yaygın kullanımıyla tatlı anlamına gelen şîrîn kelimesine Türkçe ekler getirerek müellif, "tatlı bulmak, hoşa gitmek" anlamına gelebilecek "şirinsemek" kelimesini ikinci mısraʻda altı çizili kısmın tercümesinde kullanmıştır.

وَرَاعِهَا وَهيَ فِي الْأَعْمَالِ سَائِمَةٌ وَاِنْ هِيَ اسْتَحْلَتِ الْمَرْعَى فَلاَ تُسِمِ

Peyveste nefsüŋ güd otar ḥikmet çemenzārında var
Şīrinseyüp bulsa ḳarār andan daḫı ayır o dem

Eserin dil hususiyetini anlamak bakımından 130. beyit dikkat çekici bir örnektir:

وَالْكَاتِبِينَ بِسُمْرِ الْخَطِّ مَا تَرَكَتْ أَقْلاَمُهُمْ حَرْفَ جِسْمٍ غَيْرَ مُنْعَجِمِ

Beytin anlamını tam olarak kavrayabilmek için, *Mesnevî*'ye ve *Kasîde-i Bürde*'ye yazdığı şerhlerle tanınan Abidin Paşa'nın (ö. 1906) bu beytin açıklamasını nasıl yaptığını buraya alındı. *"Kılıç döndürücü bahâdırân-ı İslâm, Hat memleketinin mızraklarıyla yazanlardır. O bahadıranın kalemleri düşmanlar cisminin hiçbir harfini noktasız bırakmadılar; yani ecsâm-ı aʻdânın her tarafını süngülediler, demektir. (Bunları medh iderim tevcîhi yine câizdir)"*[11]

Abdülhay Efendi, yukarıdaki anlamı muhtevî 130. beytin tercümesini Türkçe, Farsça, Arapça kelime ve terkiplerle oluşturmuştur:

Kilk-i rimāḥ-ı leşkeri çaḳ şöyle dürti kāfiri
Kim ḳalmadı hiçbir yeri ez-noḳṭa ḫālī ve'z raḳam

Kilk-i rimāḥ-ı leşkeri: askerin (kalem gibi) mızrağı / çaḳ: tastamam / dürti: süngüledi, dürttü
ez-noḳṭa ḫālī ve'z raḳam: ki yazıdan ve noktadan boş hiçbir yeri kalmadı.

11 Abidin Paşa, *Terceme ve Şerh-i Kasîde-i Bürde*, İstanbul 1324, s. 141.

Nüsha Tavsifi

Yazma; alt ve üst kapağı koyu kahverengi meşin olup kağıdı 21,5x14,5 cm. ebatlarında açık sarıya çalan aharlıdır. 1[b]-3[a] varakları arası 10x17 cm. cetvel içindedir. Manzum tercüme 9,5x16,5 cetvel içinde olup her beyit ayrıca cetveller arasına alınmıştır. 19 varak olan eser müstakil cilt içindedir. Eserin zahriyesinde sonradan farklı bir el tarafından rik'a olarak Abdülhay Efendi'nin hayatı beş satır halinde yazılmıştır. Eserin hatimesinden sonra eklenmiş- farklı bir el tarafından yazıldığı anlaşılan- yedi beyit, ayrıca kırmızı mürekkeple yazılı şifâ dualarıile 3[b] derkenarında *Kasîde-i Bürde*'nin vezni ve 19[a] der-kenârında ise ta'lîk hatla yine farklı bir el tarafından yazıldığı anlaşılan Farsça bir rübâ'î bulunmaktadır. Eserin bütününde siyah mürekkep kullanılmakla beraber der-kenârlardaki yazıların bazısında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Eser harekeli, güzel bir nesih hatla yazılmıştır, reddadelidir. Yazmada istinsah ve istishab kaydı yoktur.

Metin

1[b]

Bismillāhirraḥmānirraḥīm

Elḥamdülillāhi vaḥdehū ve kefā, ve selām[ün] 'alā nebbiyihi'l-müctebā, Muḥammed[i-ni]'l-Muṣṭafā, ṣallallāhu 'aleyhi ve 'alā ālihi'lleźīnehüm aṣḥābü't-tüķā. Ma'lūm ola ki ol faṣṣ-ı ḫātem-i enbiya ve ol sulṭān-ı taḥt-ı ictibā rasūlünā ve şefī'ünā Muḥammed[i-ni]'l-Muṣṭafā ṣallallāhu 'aleyhi ve sellem ḥażretlerinüŋ medḥi ve vasfı, her merāmuŋ ḥuṣūline vesile olmaġla, Şerefü'd-dīn Muḥammed el-Būṣīrī raḥmetullāhi 'aleyh Ķaṣīde-i Bürde ismiyle müsemmā olan ķaṣīdesini, mübtelā olduġı felc marażına şifā olmaġa vesīle olmaķ üzere teˇlīf eyleyüp ol [2[a]] sebeble maraẓına şifā gelüp derdine dermān irişdügi şurrāḥ şerḥlerinde mufaṣṣal[an] beyān eylemişlerdür. Bināen 'alā hāźā ķaṣīde-i mezbūrenüŋ debdebe-i iştihārı serāpā eķālīm-i seb'aya ṣadā ṣaldı ve berekāt-ı āśārı, müfettiḥ-i ebvāb-ı fütūḥ olduġı ẓāhir oldı ve cümle-i berekātından ķırāˇati, emrāż-ı şettāya şifā olması muķarrer oldı. Ḥattā mücerred bir ḫānede bulunması sebeb-i emn ü emān olduġında iştibāh olmaduġından, bu ḥaķīr-i pür-taķṣīr, ḫādimü'l-fuķarāi'l-Celvetîyye, eş-Şeyḫ 'Abdulḥayy-ı faķīr ol ķaṣīde-i merġūbenüŋ manṭūķı, leṭāif-i meḥāsin-i Muṣṭafā olmaġla, pāşā-yı 'ālī-menķabet ve emn ü emān-ı ümmet ve hüve'l-vezīrü'l-kebīr, źi'l-ḥaṭbi'l-keśīr, 'aynü'l-imāmeti'l-'uẓmā, emīnü'l-emāneti'l-kübrā, müdessisü bünyāni'l-'adāleh, muraṣṣıṣu erkāni'l-besāleh, 'āķidü me'āķidi'd-dīni ve'd-düvel, ķā'idü [2[b]] meķā'idi'l-meliki ve'l-milel, vāhibü

hedāyā ve'l-'aṭāyā ve sālibü ġıṭāyā ve'l-ḫaṭāyā eṣ-ṣārimü'ṣ-ṣamṣām ve's-semeyde'u'l-hümām el-vekīlü'l-muṭlaḳu li's-sulṭāni'l-aṣīl el-celīlü'n-nebīl el-men'ūtü źātü'l-cemīl bi-ni'me'l-vekīl el-vezīrü'l-a'ẓam el-veliyyü'n-ni'am sümmiye ḥażreti seyyidi'l-verā a'nī Muḥammed Pāşā yesserallāhu mā yesserahū mimmā şāˇ ve ḥafeẓahu'llāhu te'ālā ve ṣānehū fi'ṣ-ṣubḥi ve'l-mesāˇ 'ammā sāˇ. Bu evṣāf-ı ḥamīde ile mevṣūf olan vezīr-i 'ālī-şānuŋ nādī-i sāmīleri ṣavbına ol ḳaṣīde-i maḥmūde tercümesini ihdā eyledim. el-merˇü yehdī 'alā miḳdāri ḳudretihī ve'n-nemlü ya'źirü fi'l-'öźri'l-leźī 'amel[en] lev kāne küllü ḥaḳīr[in] rüdde muḥteḳir[an] lem yaḳbelu'llāhu yevm[en] li'l-verā 'amel[en]. Pes ol źāt-ı sütūde-ḫıṣālden meˇmūldür ki bu ḥaḳīrüŋ müstef'il baḥrinde ihdā eyledügi *Ḳaṣīde-i* [3[a]] *Bürde* tercümesini ḳabūl buyurmalarında, ancaḳ muḥabbet ve du'ālarında olduġumızı mülāḥaẓa buyurup aġrāż-ı dünyeviyye ile meşbū' beytini teˇemmül buyurmayalar.

Li-nāẓimihī

Derd ehlinüŋ dermānıdur medḥ-i Rasūl-i kibriyā
Ḥaḳḳuŋ bize iḥsānıdur medḥ-i Rasūl-i kibriyā

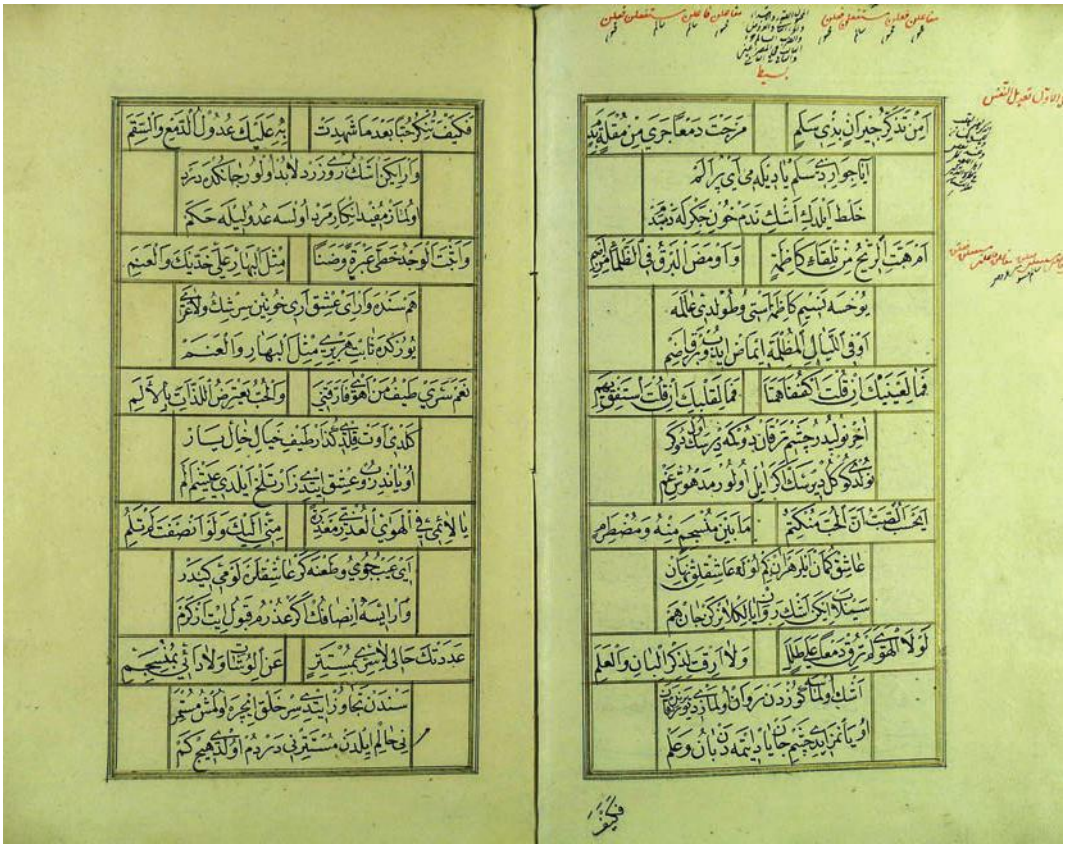
Her kim ider medḥ-i Rasūl maṭlūbına bulur vuṣūl
Ḳalbden ider ṭarḥ-ı fuẓūl medḥ-i Rasūl-i kibriyā

Oldur faẓīletlü 'amel oldur iden maḥv-ı źelel
Ḳomaz kişide hiç ḫalel medḥ-i Rasūl-i kibriyā

İden o sulṭāna ṣalāt bulur necāt üzre necāt
Virir ḥayāt-ender-ḥayāt medḥ-i Rasūl-i kibriyā

Abdulḥay isterseŋ ṣafā medḥinde ol ṣubḥ u mesā
Ḳalbe virür her dem ẓiyā medḥ-i Rasūl-i kibriyā

Elḥamdülillāhi'lleźī hedānā li-hāźā ve mā künnā li-nehdediye levlā en hedāna'llāh ve mā ene eşra'u fī mā 'azemtühū müste'īn[en] 'ala'llāhi'l-kerīm

vr. 3b-4a

Bismillāhirraḥmānirraḥīm

[3ᵇ]

1. أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرَانٍ بِذِي سَلَمٍ مَزَجْتَ دَمْعًا جَرَى مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمِ

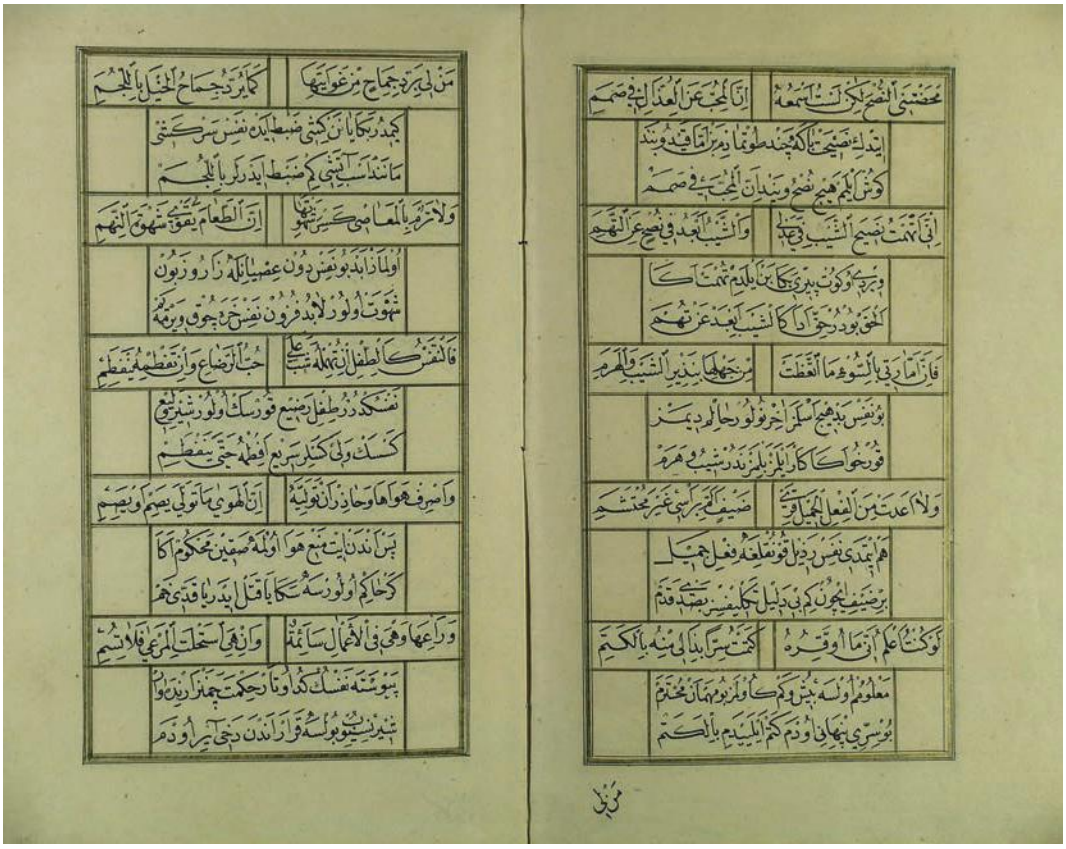
Āyā civār-ı Ẕī-Selem yādıyla mı ey pür-elem
Ḥalṭ eylediŋ eşk-i nedem ḫūn-ı ciğerle dem-be-dem

2. أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ وَأَوْمَضَ البَرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ إِضَمِ

Yoḫsa nesīm-i Kāẓıme esti vü ṭoldı ‘āleme
Ev fi’l-leyāli’l-muẓlime īmāḍ idüp berḳ-i İḍam

3. فَمَا لِعَيْنَيْكَ إِنْ قُلْتَ اكْفُفَا هَمَتَا وَمَا لِقَلْبِكَ إِنْ قُلْتَ اسْتَفِقْ يَهِمِ

Āḫır n’olupdur çeşme ter ḳan dökme dirseŋ ol döker
N’oldı göŋül dirseŋ eger ayıl olur medhūş-ı ġam

vr. 4b-5a

4. أَيَحْسَبُ الصَّبُّ أَنَّ الحُبَّ مُنْكَتِمٌ مَا بَيْنَ مُنْسَجِمٍ مِنْهُ وَمُضْطَرِمِ

‘Āşıḳ gümān eyler her ān kim ola ‘āşıḳlıḳ nihān
Seylāb iken eşk-i revān yalınlanırken cān hem

5. لَوْلاَ الْهَوَى لَمْ تُرِقْ دَمْعًا عَلَى طَلَلٍ وَلاَ أَرِقْتَ لِذِكْرِ الْبَانِ وَالْعَلَمِ

Eşk olmasa gözden revān olmazdı yurd yirinde ḳan
Uyanmaz idi çeşm-i cān yād itmeden bān u ‘alem

[4ª]

6. فَكَيْفَ تُنْكِرُ حُبًّا بَعْدَمَا شَهِدَتْ بِهِ عَلَيْكَ عُدُولُ الدَّمْعِ وَالسَّقَمِ

Var iken eşk ü rūy-ı zerd lābüd olur cānuŋda derd
Olmaz müfīd inkār-ı merd olsa ‘udūliyle ḥakem

7. وَأَثْبَتَ الوَجْدُ خَطَّيْ عَبْرَةٍ وَضَنىً مِثْلَ الْبَهَارِ عَلَى خَدَّيْكَ وَالْعَنَمِ

Hem sende var ey ‘ışḳ eri ḫūnīn sirişk ü lāġarī
Yüzüŋde śābit her biri miśle’l-behāri ve’l-‘anem

8. نَعَمْ سَرَى طَيْفُ مَنْ أَهْوَى فَأَرَّقَنِي وَالْحُبُّ يَعْتَرِضُ اللَّذَّاتِ بِالْأَلَمِ

Geldi evet ḳıldı güźār ṭayf-ı ḫayāl-i ḫāl-i yār
Uyandırup ‘ışḳ itdi zār telḫ eyledi ‘ayşum elem

9. يَا لاَئِمِي فِي الْهَوَى الْعُذْرِيِّ مَعْذِرَةً مِنِّي إِلَيْكَ وَلَوْ أَنْصَفْتَ لَمْ تَلُمِ

İy ‘ayb-cūy u ṭa‘na ger ‘āşıḳlara levmi gider
Var ise inṣāfuŋ eger ‘öźrüm ḳabūl it ez-kerem

10. عَدَتْكَ حَالِي لاَ سِرِّي بِمُسْتَتِرٍ عَنِ الْوُشَاةِ وَلاَ دَائِي بِمُنْسَجِمِ

Senden tecāvüz itdi sır ḫalḳ içre olmış müstemir
Ne ḥālüm ilden müstetir ne derdüm oldı hīç kem

[4^{b}]

11. مَحَضْتَنِي النُّصْحَ لٰكِنْ لَسْتُ أَسْمَعُهُ إِنَّ المُحِبَّ عَنِ الْعُذَّالِ فِي صَمَمِ

İtdiŋ naṣīḥat baŋa çend ṭutmadum ammā ḳayd u bend
Gūş eylemem hiç nuṣḥ u pend inne’l-muḥibbe fī ṣamem

12. إِنِّي اتَّهَمْتُ نَصِيحَ الشَّيْبِ فِي عَذَلِي وَالشَّيْبُ أَبْعَدُ فِي نُصْحٍ عَنِ التُّهَمِ

Virdi ögüt pīri baŋa ben eyledim töhmet aŋa
El-ḥaḳ budur ḥaḳḳı edā ke’ş-şeybi eb‘ad ‘an tühem

13. فَإِنَّ أَمَّارَتِي بِالسُّوءِ مَا اتَّعَظَتْ مِنْ جَهْلِهَا بِنَذِيرِ الشَّيْبِ وَالْهَرَمِ

Bu nefs-i bed hīç eslemez āḫır n’olur ḥālim dimez
Ḳorḫu aŋa kār eylemez bilmez nedür şeyb ü herem

14. وَلاَ أَعَدَّتْ مِنَ الْفِعْلِ الْجَمِيلِ قِرَى ضَيْفٍ أَلَمَّ بِرَأْسِي غَيْرَ مُحْتَشَمِ

Hem itmedi nefs-i reźīl ḳonuḳlıġa fi‘l-i cemīl
Bir ḍayf içün kim bī-delīl teklīfsiz başdı ḳadem

15. لَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنِّي مَا أُوَقِّرُهُ كَتَمْتُ سِرًّا بَدَالِي مِنْهُ بِالْكَتَمِ

Ma‘lūmum olsa bīş ü kem k’olmaz bu mihmān muḥterem
Bu sırr-ı pinhānı o dem ketm eyleyeydim bi’l-ketem

[5ª]

16. مَنْ لي بِرَدِّ جِمَاحٍ مِنْ غَوَايَتِهَا كَمَا يُرَدُّ جِمَاحُ الخَيْلِ بِاللُّجَمِ

Kimdür baŋa yanan kişi ẓabṭ ide nefs-i serkeşi
Mānend-i esb-i āteşī kim ẓabṭ iderler bi’l-lücem

17. وَلاَ تَرُمْ بِالمَعَاصِي كَسْرَ شَهْوَتِهَا إِنَّ الطَّعَامَ يُقَوِّي شَهْوَةَ النَّهِمِ

Olmaz ebed bu nefs-i dūn ‘ışyān ile zār u zebūn
Şehvet olur lābüd füzūn nefs-i ḫara çoḳ virme yem

18. فَالنَّفْسُ كَالطِّفْلِ إِنْ تُهْمِلْهُ شَبَّ عَلَى حُبِّ الرَّضَاعِ وَإِنْ تَفْطِمْهُ يَنْفَطِمِ

Nefsüŋ-durur ṭıfl-ı raḍī‘ ḳorsaŋ olur şīr-i velī‘
Kesseŋ velī keslir serī‘ efṭimhü ḫattā yenfeṭim

19. وَاصْرِفْ هَوَاهَا وَحَاذِرْ أَنْ تُوَلِّيَهُ إِنَّ الهَوَى مَا تَوَلَّى يصم أَوْ يَصِمِ

Pes andan it men‘-i hevā olma ṣaḳın maḥkūm aŋa
Ger ḥākim olursa saŋa ya ḳatl ider ya ḳaddi ḫam

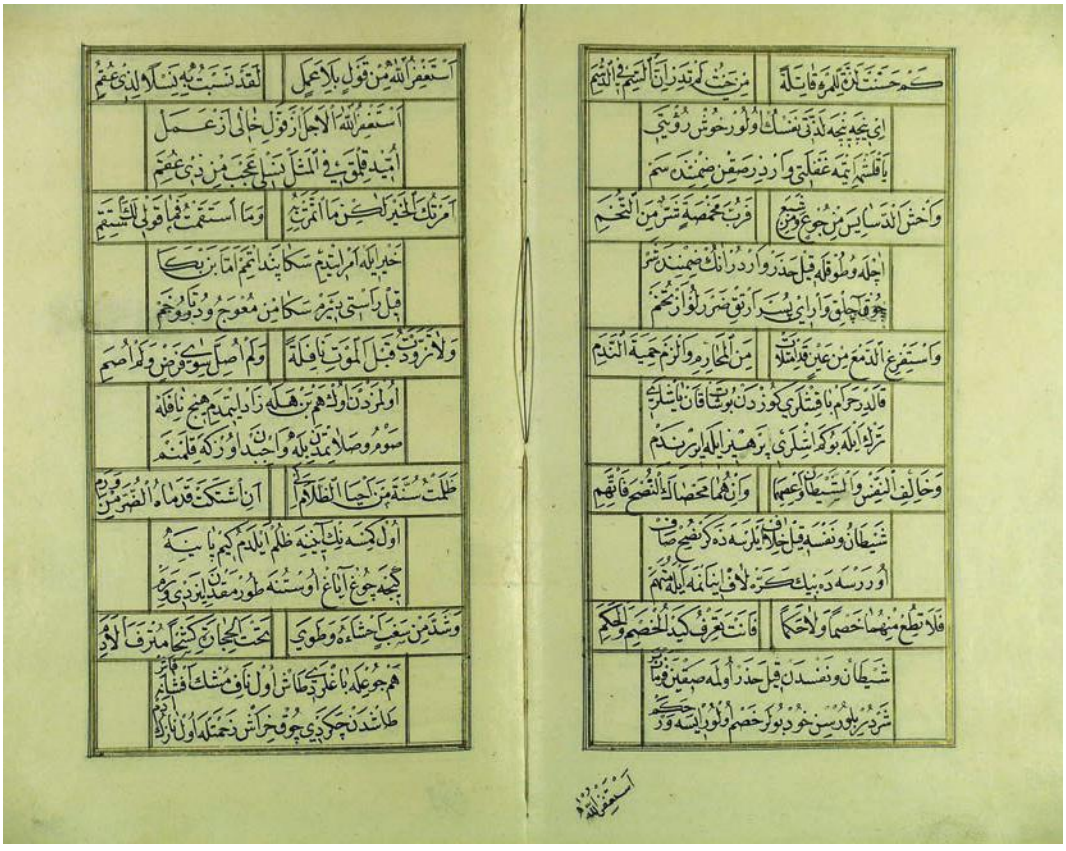
20. وَرَاعِهَا وَهيَ فِي الْأَعْمَالِ سَائِمَةٌ وَاِنْ هِيَ اسْتَحْلَتِ الْمَرْعَى فَلاَ تُسِمِ

Peyveste nefsüŋ güd otar ḥikmet çemenzārında var
Şīrinseyüp bulsa ḳarār andan daḫı ayır o dem

[5ᵇ]

21. كَمْ حَسَّنَتْ لَذَّةً لِلْمَرْءِ قَاتِلَةً مِنْ حَيْثُ لَمْ تَدِرْ اِنَّ السَّمَّ فِي الدَّسَمِ

İy niçe niçe leźźeti nefsüŋ olur ḫōş rüˇyeti
Yaḳlaşma itme ġafleti vardur ṣaḳın żımnında sem

vr. 5b-6a

22. وَاخْشَ الدَّسَائِسَ مِنْ جُوعٍ وَمِنْ شَبَعٍ فَرُبَّ مَخْمَصَةٍ شَرٌّ مِنَ التُّخَمِ

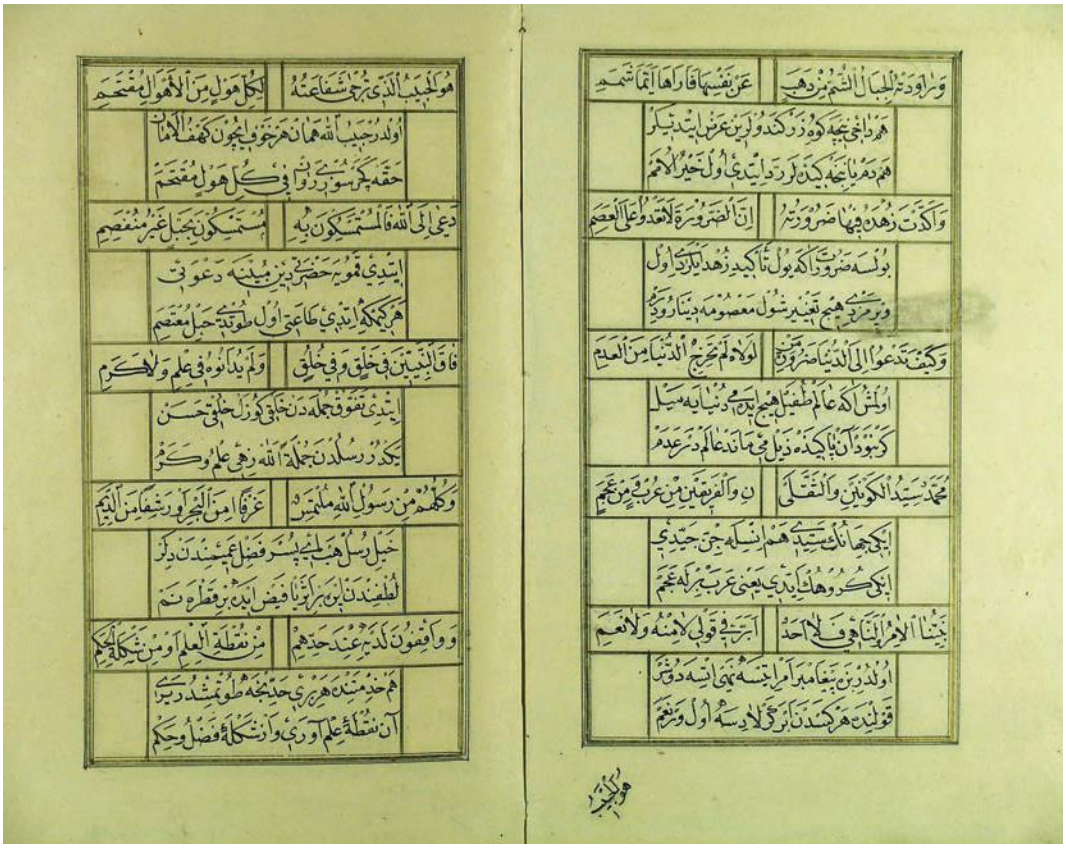
Açla vü ṭoḳla ḳıl ḥaźer vardur anuŋ żımnında şer
Çoḳ açlıḳ var iy püser artıḳ ẓararlu ez-tuḫem

23. وَاسْتَفْرِغِ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدِ امْتَلَأَتْ مِنَ المَحَارِمِ وَالْزَمْ حِمْيَةَ النَّدَمِ

Ḳaldır ḥarām baḳışları gözden boşat ḳan yaşları
Terk eyle bu kem işleri perhīz ile irür nedem

24. وَخَالِفِ النَّفْس وَالشَّيْطَان وَاعْصِهِمَا وَإِنْ هُمَا مَحضَاكَ النُّصْحَ فَاتَّهِمِ

Şeyṭān u nefse ḳıl ḫilāf eylerse de ger nuṣḥ-ı ṣāf
Urarsa da biŋ kerre lāf inanma eyle müttehem

vr. 6b-7a

25. وَلاَ تُطِعْ مِنْهُمَا خَصْمًا وَلاَ حَكَمًا فَأَنْتَ تَعْرِفُ كَيْد الخَصْمِ وَالحَكَمِ

Şeyṭān u nefsden ḳıl ḥaźer olma ṣaḳın fermān-ber
Şerdür bilürsin ḫod böler ḫaṣm olur ise ver ḥakem

[6ª]

26. اَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ قَوْلٍ بِلاَ عَمَلٍ لَقَدْ نَسَبْتُ بِهِ نَسْلاً لِذِي عُقُمِ

Estaġfirullāh el-ecel ez-ḳavl-i ḫālī-i ez-‘amel
Ümmīd ḳılmaḳ fi’l-meśel neslī ‘aceb min źī ‘uḳam

27. أَمَرْتُكَ الخَيْرَ لٰكِنْ مَا ائْتَمَرْتُ بِهِ وَمَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِي لَكَ اسْتَقِمِ

Ĥayr ile emr itdim saŋa pend itmem ammā ben baŋa
Ḳıl rāstī direm saŋa min mu‘vec ü dü-tā vü ḫam

28. وَلاَ تَزَوَّدْتُ قَبْلَ المَوْتِ نَافِلَةً وَلَمْ أُصَلِّ سِوَى فَرْضٍ وَلَمْ أُصَمِ

Ölmezden öŋ hem ben hele zād itmedim hiç nāfile
Ṣavm u ṣalātumdan bile vācibden özge ḳılmayam

29. ظَلَمْتُ سُنَّةَ مَنْ أَحْيَا الظَّلاَمَ إِلَى أَنْ اِشْتَكَتْ قَدَمَاهُ الضُّرَّ مِنْ وَرَمِ

Ol kimseniŋ āyīnine ẓulm eyledim kim pāyına
Gīce çoġ ayaġ üstüne ṭurmaḳdan inerdi verem

30. وَشَدَّ مِنْ سَغَبٍ أَحْشَاءَهُ وَطَوَى تَحْتَ الحِجَارَةِ كَشْحًا مُتْرَفَ الْأَدَمِ

Hem cū‘ ile baġlardı ṭaş ol nāf-i müşk-efşāna fāş
Šaşdan çekerdi çoḳ ḫırāş zaḥmetle ol nāzük edem

[6^{b}]

31. وَرَاوَدَتْهُ الْجِبَالُ الشُّمُّ مِنْ ذَهَبٍ عَنْ نَفْسِهَا فَأَرَاهَا أَيَّمَا شَمَمِ

Hem daḫı niçe kūh-ı zer kendülerin ‘arż itdiler
Hem-dem yanınca gideler redd itdi ol ḫayrü’l-ümem

32. وَأَكَّدَتْ زُهْدَهُ فِيهَا ضَرُورَتُهُ إِنَّ الضَّرُورَةَ لاَ تَعْدُو عَلَى الْعصَمِ

Bulsa żarūret aŋa yol teˇkīd-i zühd eylerdi ol
Virmezdi hiç taġyīr şol ma‘ṣūma dīnār u direm

33. وَكَيْفَ تَدْعُو إِلَى الدُّنْيَا ضَرُورَة مَنْ لَوْلاَهُ لَمْ تخرُجِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَدَمِ

Olmış aŋa ‘ ālem ṭufeyl hīç ide mi dünyāya meyl
Ger ne-būd ān pākīźe-źeyl mī-māned ‘ālem der-‘adem

34. مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الكَوْنَيْنِ وَالثَّقَلَيْـ ـنِ وَالْفَرِيقَيْنِ مِنْ عُرْبٍ وَمِنْ عَجَمِ

İki cihānuŋ seyyidi hem ins ile cin ceyyidi
İki gürūhuŋ eyyidi ya‘nī ‘Arab birle ‘Acem

35. نَبِيُّنَا الْآمِرُ النَّاهِي فَلاَ أَحَدٌ أَبَرَّ فِي قَوْلٍ لاَ مِنْهُ وَلاَ نَعَمِ

Oldur bize peyġāmber emr itse nehy itse düşer
Ḳavlinde herkesden eber ger lā dise ol geh ne‘am

[7ª]

36. هُوَ الحَبِيبُ الَّذي تُرْجَى شَفَاعَتُهُ لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الأَهْوَالِ مُقْتَحمِ

Oldur ḥabībullāh hemān her ḫavf içün kehfü'l-emān
Ḥaḳḳ'a geçer sözi revān fī külli hevl[in] muḳteḥam

37. دَعَى إِلَى اللَّهِ فَالْمُسْتَمْسِكُونَ بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ بِحَبْلٍ غَيْر مُنْفَصِمِ

İtdi ḳamuya ḥażreti dīn-i mübīne da'veti
Her kim ki itdi ṭā'ati ol ṭutdı ḥabl-i mu'teṣam

38. فَاقَ النَبِيِّينَ فِي خَلْقٍ وَفِي خُلُقٍ وَلَمْ يُدَانُوهُ فِي عِلْمٍ وَلاَ كَرَمِ

İtdi tefevvuḳ cümleden ḫalḳı güzel ḫulḳı ḥasen
Yegdür rusülden cümlet[en] Allāh zihī 'ilm ü kerem

39. وَكُلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ مُلْتَمِسٌ غَرْفًا مِنَ البَحْرِ أَوْ رَشْفًا مِنَ الدِّيَمِ

Ĥayl-i rusül heb iy püser fażl-ı 'amīminden diler
Luṭfından ire bir eśer ya feyż ide bir ḳaṭre nem

40. وَوَاقِفُونَ لَدَيْهِ عِنْدَ حَدِّهِمِ مِنْ نُقْطَةِ الْعِلْمِ أَوْ مِنْ شَكْلَةِ الْحِكَمِ

Hem ḫıdmetinden her biri ḥaddince ṭutmışdur yeri
Ān noḳṭa-i 'ilm-āverī ve'z şekle-i fażl u ḥikem

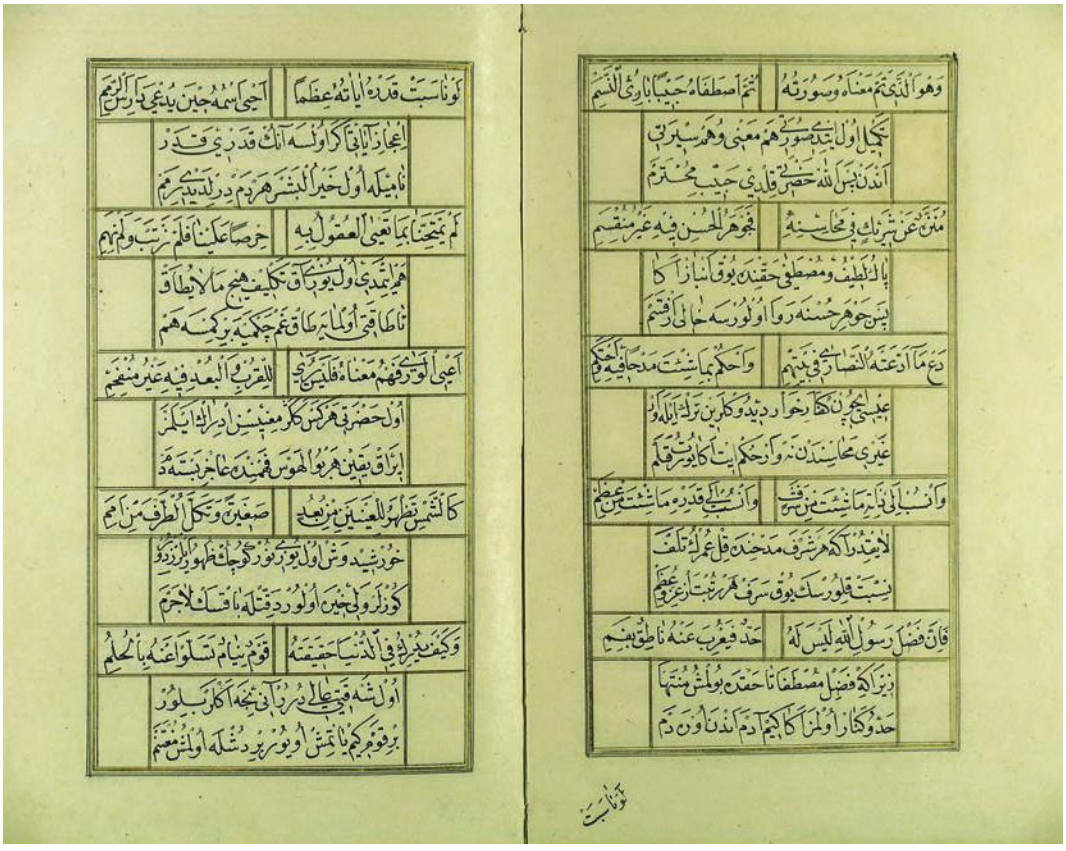
[7ᵇ]

41. وَهْوَ الَّذي تَمَّ مَعْنَاهُ وَصُورَتُهُ ثُمَّ اصْطَفَاهُ حَبِيبًا بَارِئُ النَّسَمِ

Tekmīl ol itdi ṣūreti hem ma'nā vü hem sīreti
Andan pes Allāh ḥażreti ḳıldı ḥabīb-i muḥterem

42. مُنَزَّهٌ عَنْ شَرِيكٍ فِي مَحَاسِنِهِ فَجَوْهَرُ الْحُسْنِ فِيهِ غَيْرُ مُنْقَسِمِ

Pāk ü laṭīf ü muṣṭafā ḥaḳḳında yoḳ enbāz aŋa
Pes cevher-i ḥüsne revā olursa ḫālī ez-ḳasem

vr. 7b-8a

43. دَعْ مَا ادَّعَتْهُ النَّصَارَى فِي نَبِيِّهِمِ وَاحْكُمْ بِمَا شِئْتَ مَدْحًا فِيهِ وَاحْتَكِمِ

‘Ìsī içün küffār-ı ḫ͘ār didüklerin terk eyle var
Ġayrı meḥāsinden ne var ḥükm it aŋa yürüt ḳalem

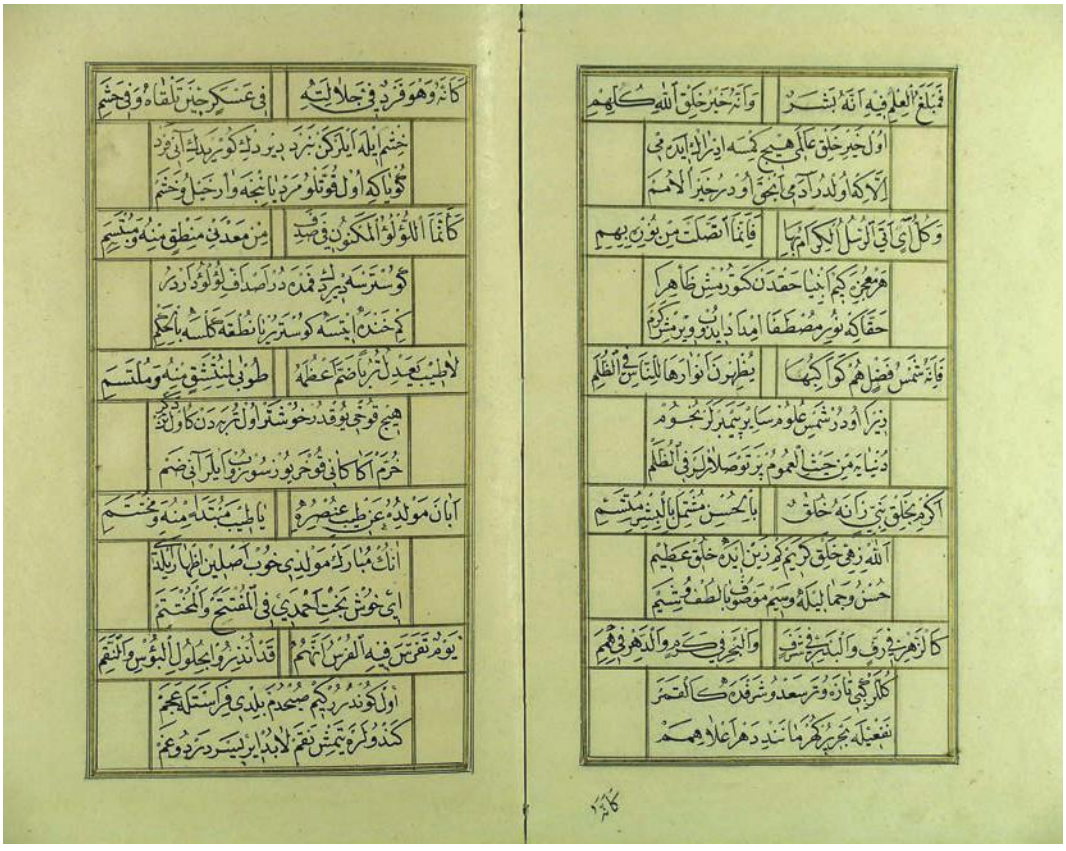
44. وَانْسُبْ إِلَى ذَاتِهِ مَا شِئْتَ مِنْ شَرَفٍ وَانْسُبْ إِلَى قَدْرِهِ مَا شِئْتَ مِنْ عِظَمِ

Lāyıḳdur aŋa her şeref medḥinde ḳıl ‘ömrüŋ telef
Nisbet ḳılursaŋ yoḳ seref her rütbet ez-‘iẕẕ ü ‘iẓem

45. فَإِنَّ فَضْلَ رَسُولِ اللَّهِ لَيْسَ لَهُ حَدٌّ فَيُعْرِبَ عَنْهُ نَاطِقٌ بِفَمِ

Zīrā ki faẓl-ı Muṣṭafā tā Ḥaḳ’da bulmış müntehā
Ḥadd ü kenār olmaz aŋa kim ādem andan ura dem

[8ª]

vr. 8b-9a

46. لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرَهُ آيَاتُهُ عِظَمًا أَحْيَا اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرِّمَمِ

İʻcāz-ı āyātı eger olsa anuŋ ḳadri ḳadar
Nāmıyla ol ḫayrü'l-beşer her-dem dirildeydi rimem

47. لَمْ يَمْتَحِنَّا بِمَا تَعْيَ الْعُقُولُ بِهِ حِرْصًا عَلَيْنَا فَلَمْ نَرْتَبْ وَلَمْ نَهِمِ

Hem itmedi ol yüzi aḳ teklīf-i hiç *mā lā yuṭāk*
Tā ṭāḳati olmaya ṭāḳ ġam çekmeye bir kimse hem

48. أَعْيَ الْوَرَى فَهْمُ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يُرَى لِلْقُرْبِ وَالْبُعْدِ فِيهِ غَيْرُ مُنْفَحِمِ

Ol ḥażreti herkes geŋez maʻnīsin idrāk eylemez
Iraḳ yaḳın her bü'l-heves fehminde ʻāciz beste-dem

Ḥaḳīḳat-i Muḥammediyye'yi fehm, ḫalḳı ʻāciz eyledi. Binā^{ˇen} ʻalā źālik ḫalḳ yaḳın ve uzaḳ ol ḥaḳīḳatı idrākde ʻacz ve sükūt ḥālinden başḳa ṣūret görür olmadı.

49. كَالشَّمْسِ تَظْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بُعُدٍ صَغِيرَةً وَتُكِلُّ الطَّرْفَ مِنْ أَمَمِ

Ĥurşīd-veş ol yüzi nūr küçük ẓuhūr eyler zi-dūr
Gözler velī ẖīre olur diḳḳatle baḳsaŋ lā-cerem

50. وَكَيْفَ يُدْرِكُ فِي الدُّنْيَا حَقِيقَتَهُ قَوْمٌ نِيَامٌ تَسَلَّوْا عَنْهُ بِالْحُلُمِ

Ol şeh ḳatı ‘ālī-durur anı nice aŋlar bilür
Bir ḳavmi kim yatmış uyur bir düşle olmış muġtenem

[8^{b}]

51. فَمَبْلَغُ العِلْمِ فِيهِ أَنَّهُ بَشَرٌ وَأَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللَّهِ كُلِّهِمِ

Ol ẖayr-ı ḥalḳ-ı ‘ālemi hiç kimse idrāk ide mi
İllā ki oldur ādemī ancaḳ odur ẖayrü’l-ümem

52. وَكُلُّ آيٍ أَتَى الرُّسلُ الْكِرَامُ بِهَا فَإِنَّمَا اتَّصَلَتْ مِنْ نُورِهِ بِهِمِ

Her mu‘cize kim enbiyā Ḥaḳ’dan getürmiş ẓāhire
Ḥaḳḳā ki nūr-ı Muṣṭafā imdād idüp virmiş kerem

53. فَإِنَّهُ شَمْسُ فَضْلٍ هُمْ كَوَاكِبُهَا يُظْهِرْنَ أَنْوَارَهاَ لِلنَّاسِ فِي الظُّلَمِ

Zīrā odur şems-i ‘ulūm sāyir peyemberler nücūm
Dünyāya min ḥayśi’l-‘umūm pertev ṣalarlar fi’ẕ-ẓulem

54. أَكْرِمْ بِخَلْقِ نَبِيٍّ زَانَهُ خُلُقٌ بِالحُسْنِ مُشْتَمِلٍ بِالبِشْرِ مُتَّسِمِ

Allāh zihī ẖalḳ-ı kerīm kim zeyn ide ẖulḳ-ı ‘aẓīm
Ḥüsn ü cemāliyle vesīm mevṣūf bā-luṭf u şiyem

55. كَالزَّهْرِ فِي تَرَفٍ وَ البَدْرِ فِي شَرَفٍ وَالبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَالدَّهْرِ فِي هِمَمِ

Güller gibi tāze vü ter sa‘d ü şerefde ke’l-ḳamer
Nef‘iyle baḥri pür-güher mānend-i dehr a‘lā-himem

[9ᵃ]

56. كَأَنَّهُ وَهوَ فَرْدٌ فِي جَلاَلَتِهِ فِي عَسْكَرٍ حِينَ تَلْقَاهُ وَفِي حَشَمِ

Ĥışm ile eylerken neberd dirdiŋ göreydiŋ anı ferd
Gūyā ki ol ḳuvvetlü merd yanınca var ḫayl ü ḫaşem

57. كَأَنَّمَا اللُّؤْلُؤُ الْمَكْنُون فِي صَدَفٍ مِنْ مَعْدنيْ مَنْطِقٍ مِنْهُ وَمُبْتَسَمِ

Gösterse dirdüŋ femde dür aṣdāf-ı lüˇlüˇ-dārdur
Kim ḫande itse gösterür ya nuṭḳa gelse bi’l-ḥakem

58. لاَ طِيبَ يَعْدِلُ تُرْبًا ضَمَّ أَعْظُمَهُ طُوبىَ لِمُنْتَشِقٍ مِنْهُ وَمُلْتسَمِ

Hiç ḳoḫı yoḳdur ḫōş-ter ol türbeden ḳˇol ten deger
Ĥurrem aŋa k’anı ḳoḫar yüz sürüp eyler anı ḍam

59. أَبَانَ مَوْلِدُهُ عَنْ طِيبِ عُنْصُرِهِ يَا طِيبَ مُبْتَدَإٍ مِنْهُ وَمُخْتَتَمِ

Anuŋ mübārek mevlidi ḫūb aṣlın iẓhār eyledi
İy ḫōş-baḫt-ı Aḥmedī fi’l-müftetaḥ ve’l-muḫtetem

60. يَوْمٌ تَفَرَّسَ فِيهِ الفُرْسُ أَنَّهُمُ قَدْ أُنْذِرُوا بِحُلُولِ الْبُؤْسِ وَالنِّقَمِ

Ol gün-durur kim ṣubḥ-dem bildi firāsetle ‘Acem
Kendülere yetmiş naḳam lā-büd iriser derd ü ġam

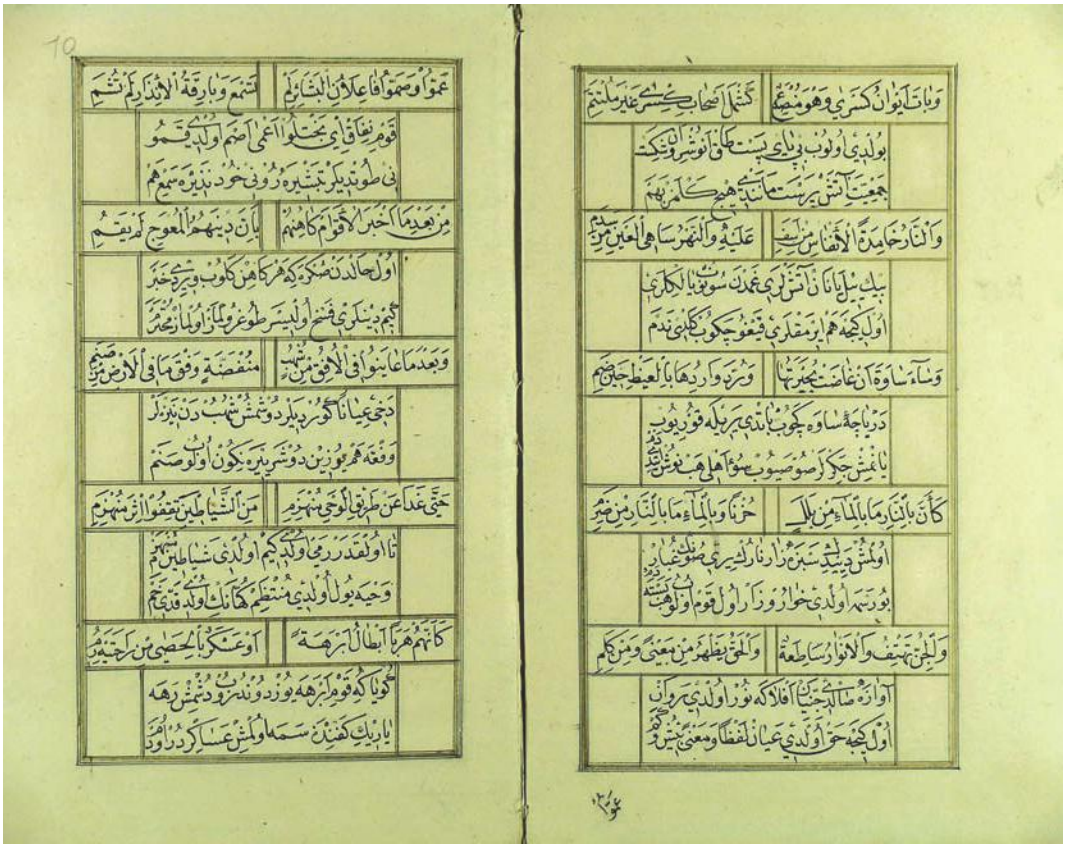
[9ᵇ]

61. وَبَاتَ إِيوَانُ كِسْرَى وَهوَ مُنْصَدِعٌ كَشَمْلِ أَصْحَابِ كِسْرَى غَيْرَ مُلْتَئِمِ

Buldı olup bī-pāy pest ṭāḳ-ı Anūşirān şikest
Cem‘iyyet-i āteş-perest mānendi hiç gelmez behem

62. وَالنَّارُ خَامِدَةُ الأَنْفَاسِ مِنْ أَسَفٍ عَلَيْهِ وَالنَّهْرُ سَاهِي الْعَيْنِ مِنْ سَدَمِ

Biŋ yıl yanan āteşleri ġamdan sönüp yalıŋları
Ol gice hem ırmaḳları ḳayġu çeküp geldi nedem

vr. 9b-10a

63. وَسَاءَ سَاوَةَ أَنْ غَاضَتْ بُحَيْرَتُهَا وَرُدَّ وَارِدُهَا بِالغَيْظِ حِينَ ظَم

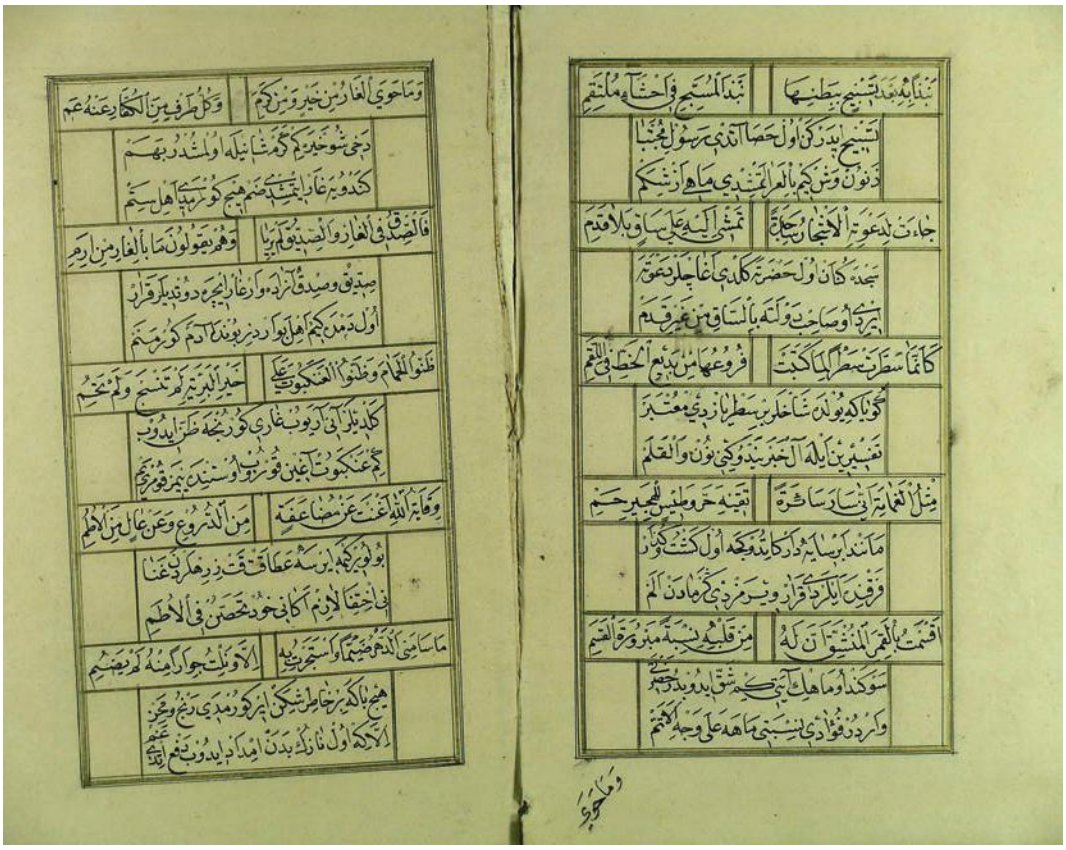
Deryāçe-i Sāve geçüp batdı yer ile ḳurıyup
Yanmış cigerler ṣuṣayup sūˇ ehli hep nūş itdi dem

64. كَأَنَّ بِالنَّارِ مَا بِالمَاءِ مِنْ بَلَلٍ حُزْنًا وَبِالمَاءِ مَا بِالنَّارِ مِنْ ضَرَم

Olmış diyeydiŋ sebze-zār nāruŋ yiri ṣunuŋ ġubār
Bu resme oldı ḫˇār u zār ol ḳavm olup hep beste-dem

65. وَالْجِنُّ تَهْتِفُ وَالأَنْوَارُ سَاطِعَةٌ وَالْحَقُّ يُظْهَرُ مِنْ مَعْنى وَ مِنْ كَلِمِ

Āvāze ṣaldı cinniyān eflāke nūr oldı revān
Ol gice ḥaḳ oldı ‘ıyān lafẓ^en ve ma‘n^en bīş ü kem

vr. 10b-11a

[10ª]

66. عَمُّوا وَصَمُّوا فَإِعْلاَنُ الْبَشَائِرِ لَمْ تُسْمَعْ وَبَارِقَةُ الْإِنْذَارِ لَمْ تُشَمِ

Ḳavm-i nifāḳ iy baḫtlu aʻmā aṣam oldı ḳamu
Ne ṭutdılar tebşīre rū ne ḫod neźīre semʻi hem

67. مِنْ بَعْدِ مَا أَخْبَرَ الأَقْوَامَ كَاهِنُهُمْ بِأَنَّ دِينَهُمُ الْمُعْوَج لَمْ يَقُمِ

Ol ḥālden ṣoŋra ki her kāhin gelüp virdi ḫaber
Kim dīnleri fesḫ olısar ṭoġrulmaz olmaz muḥterem

68. وَبَعْدَمَا عَايَنُوا فِي الْأُفْقِ مِنْ شُهُبٍ مُنْفَضَّةٍ وَفْقَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ صَنَمِ

Daḫı ʻıyān[en] gördiler düşmüş şühübden nīzeler
Vefḳa [ki] hem yüzin düşer yire nigūn olup ṣanem

69. حَتَّى غَدَا عَنْ طَرِيقِ الْوَحْيِ مُنْهَزِمِ مِنَ الشَّيَاطِينِ يَقْفُوا إِثْرَ مُنْهَزِمِ

Tā ol ḳadar remy oldı kim oldı şeyāṭīn münhezim
Vaḥye yol oldı muntaẓım kühhānıŋ oldı ḳaddi ḫam

70. كَأَنَّهُمْ هَرَبًا أَبْطَالُ أَبْرَهَة أَوْ عَسْكَر بِالْحَصَى مِنْ رَاحَتَيْهِ رُمِ

Güyā ki ḳavm-i Ebrehe yüz döndürüp düşmiş rehe
Bārīk keffinde seme olmış ‘asākirdür o dem

[10ᵇ]

71. نَبْذًا بِهِ بَعْدَ تَسْبِيحٍ بِبَطْنِهِمَا نَبْذَ الْمُسَبِّحِ فِي أَحْشَاءِ مُلْتَقِمِ

Tesbīḥ iderken ol ḥaṣā atdı Rasūl-i müctebā
Zünnūn-veş kim bi’l-‘arā atmışdı māhī ez-şikem

72. جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الْأَشْجَارُ سَاجِدَةً تَمْشِي إِلَيْهِ عَلَى سَاقٍ بِلاَ قَدَمِ

Secde-künān ol ḥażrete geldi aġaçlar da‘vete
İrdi o ṣāḥib-devlete bi’s-sāḳi min ġayri ḳadem

73. كَأَنَّمَا سَطَرَتْ سَطْرًا لِمَا كَتَبَتْ فُرُوعُهَا مِنْ بَدِيعِ الْخَطِّ فِي اللَّقَمِ

Güyā ki yolda şāḫlar bir saṭr yazdı mu‘teber
Tefsīrin eyle al ḫaber neydügini *nūn ve’l-ḳalem*

74. مِثْلُ الْغَمَامَةِ أَنَّى سَارَ سَائِرَةً تَقِيهِ حَرَّ وَطِيسٍ لِلْهَجِيرِ حَم

Mānend-i ebr-i sāye-dār k’itdikce ol geşt ü güźār
Farḳında eylerdi ḳarār virmezdi germādan elem

75. أَقْسَمْتُ بِالْقَمَرِ الْمُنْشَقِّ إِنَّ لَهُ مِنْ قَلْبِهِ نِسْبَةً مَبْرُورَةَ الْقَسَمِ

Sevgend o māhuŋ āyeti kim şaḳḳ idüpdür ḥażreti
Vardur fuˇādı nisbeti māha ‘alā vechi’l-etemm

[11ᵃ]

76. وَمَا حَوَى الْغَارُ مِنْ خَيْرٍ وَمِنْ كَرَمِ وَكُلُّ طَرْفٍ مِنَ الْكُفَّارِ عَنْهُ عَم

Daḫı şu ḫayra kim kerem şānıyla olmışdur behem
Kendüye ġār itmişdi ḍam hiç görmedi ehl-i sitem

77. فَالصِّدْقُ فِي الْغَارِ وَالصِّدِّيقُ لَمْ يَرِمَا وَهُمْ يَقُولُونَ مَا بِالْغَارِ مِنْ أَرِمِ

Ṣıddīḳ ü ṣıdḳ āzāde-vār ġār içre dutdılar ḳarār
Ol demde kim ehl-i bevār dir bunda ādem görmeyem

78. ظَنُّوا الْحَمَامَ وَظَنُّوا الْعَنْكَبُوتَ عَلَى خَيْرِ الْبَرِيَّةِ لَمْ تَنْسجْ وَلَمْ تَحُمِ

Geldiler anı arayup ġārı görünce ẓann idüp
Kim ‘ankebūt aġın ḳurup üstinde yimez ḳumrı yem

79. وِقَايَةُ اللَّهِ أَغْنَتْ عَنْ مُضَاعَفَةٍ مِنَ الدُّرُوعِ وَعَنْ عَالٍ مِنَ الأُطُمِ

Bulur kime irse ‘aṭā ḳat ḳat zirihlerden ġınā
Ne iḫtifā lāzım aŋa ne ḫod taḥaṣṣun fi’l-uṭem

80. مَا سَامَنِي الدَّهْرُ ضَيْمًا وَاسْتَجَرْتُ بِهِ إِلاَّ وَنِلْتُ جِوَارًا مِنْهُ لَمْ يضمِ

Hiç baŋa bir ḫāṭır-şiken irgürmedi renc ü miḥen
İllā ki ol nāzük beden imdād idüp def‘ itdi ġam

[11^{b}]

81. وَلاَ الْتَمَسْتُ غنى الدَّارَيْنِ مِنْ يَدِهِ إِلاَّ اسْتَلَمْتُ النَّدَى مِنْ خَيْرِ مُسْتَلمِ

Hīç itmedim hergiz recā dünyā vü ‘uḳbādan ġınā
İllā kim ol oldı revā min ‘indi ḫayri’l-müstelim

82. لاَ تُنْكِرِ الْوَحْيَ مِنْ رُؤْيَاهُ إِنَّ لَهُ قَلْبًا إِذَا نَامَتِ الْعَيْنَانِ لَمْ يَنَمِ

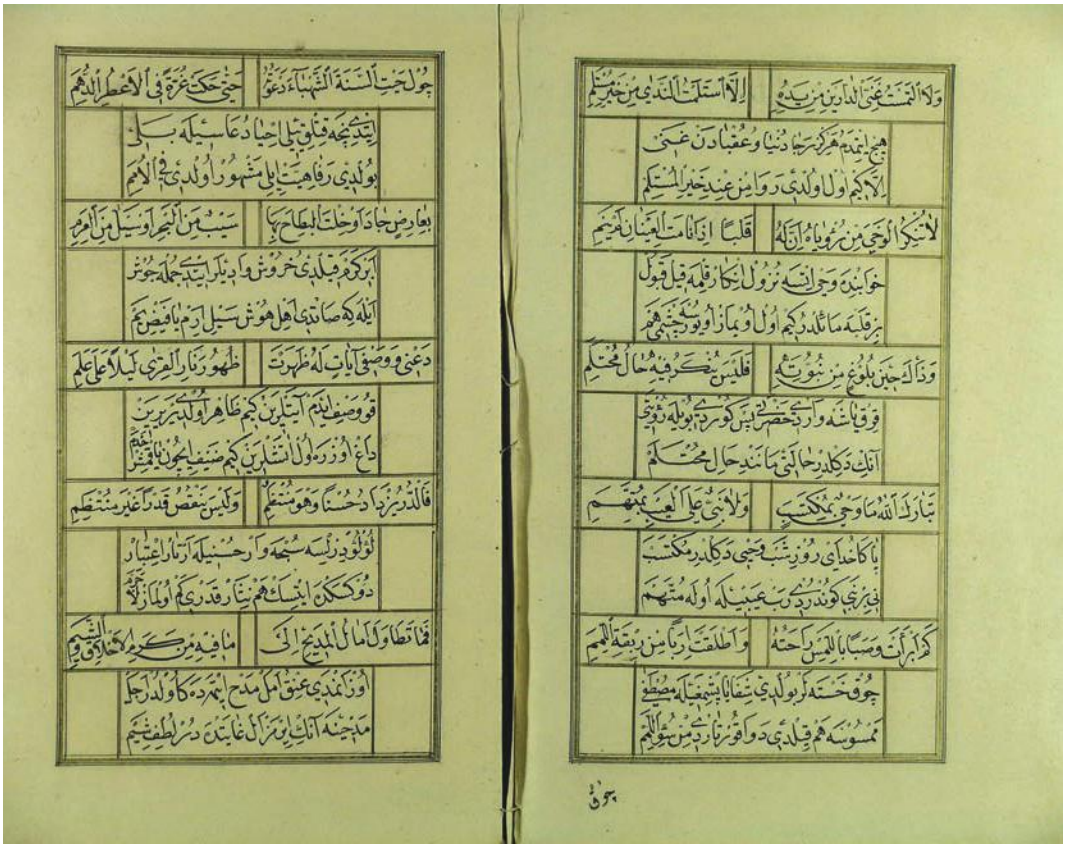
Ĥ^{v}ābında vaḥy itse nüzūl inkār ḳılma ḳıl ḳabūl
Bir ḳalbe mā^{ˇ}ildür kim ol uymaz uyusa çeşmi hem

83. وَذَاكَ حِينَ بُلُوغٍ مِنْ نُبوَّتِهِ فَلَيْسَ يُنْكَرُ فِيهِ حَالُ مُحْتَلمِ

Ḳırḳ yaşa vardı ḥażreti pes gördi böyle rü^{ˇ}yeti
Anuŋ degildür ḥāleti mānend-i ḥāl-i muḥtelem

84. تَبَارَكَ اللَّهُ مَا وَحْيٌ بِمُكْتَسَبٍ وَلاَ نَبِيٌّ عَلَى الغَيْب بِمُتَّهَمِ

Pākā Ĥüdāyī rūz u şeb vaḥyi degildür mükteseb
Ne bir nebī gönderdi Rab ‘aybıyla ola müttehem

vr. 11b-12a

85. كَمْ أَبْرَأَتْ وَصَبًا بِاللَّمْسِ رَاحَتُهُ وَأَطْلَقَتْ أَرِبًا مِنْ رِبْقَتِ اللِّمَمِ

Çoḳ ḫastalar buldı şifā yapışmaġıla Muṣṭafā
Memsūsa hem ḳıldı devā ḳurtardı min sūʾi’l-limem

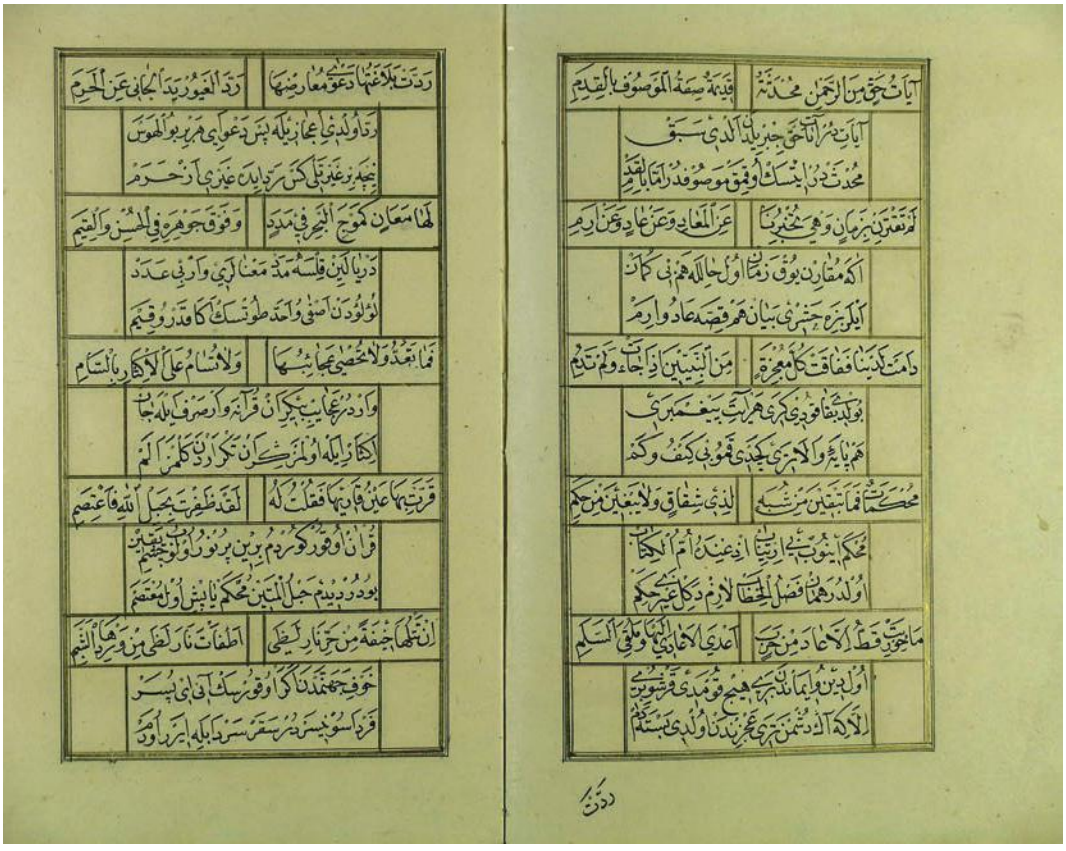
[12ª]

86. وَأَحْيَتِ السَّنَةَ الشَّهْبَاءَ دَعْوَتُهُ حَتَّى حَكَتْ غُرَّةً فِي الأَعْصُرِ الدُّهُمِ

İtdi niçe ḳıtlıḳ yılı iḥyā duʻāsıyla belī
Buldı refāhiyyet ili meşhūr oldı fi’l-ümem

87. بِعَارِضٍ جَادَ أَوْ خِلْتَ الْبِطَاحَ بِهَا سَيْب مِنَ الْبَحْرِ أَوْ سَيْل مِنَ الْعَرِمِ

Ebr-i kerem ḳıldı ḫurūş vādīler itdi cümle cūş
Eyle ki ṣandı ehl-i hūş seyl-i ʻArim ya feyż-i yem

vr. 12b-13a

88. دَعْنِي وَوَصْفِي آيَاتٍ لَهُ ظَهَرَتْ ظُهُورَ نَارِ الْقِرَى لَيْلاً عَلَى عَلَمِ

Ḳo vaṣf idem āyetlerin kim ẓāhir oldı yer yerin
Dağ üzre ol āteşlerin kim ḍayf içün yaḳmış ḫadem

89. فَالدُّرُّ يَزْدَادُ حُسْنًا وَهُوَ مُنْتَظِمٌ وَلَيْسَ يَنْقُصُ قَدْرًا غَيْرَ مُنْتَظِمِ

Lü˘lü˘ dizilse sübḥa-vār ḥüsniyle artar i‘tibār
Döksen de itsen hem niśār ḳadri kem olmaz lā-cerem

90. فَمَا تَطَاوَلَ آمَالُ الْمَدِيحِ إِلَى مَا فِيهِ مِنْ كَرَمِ الْأَخْلاَقِ وَالشِّيَمِ

Uzanmadı ‘unḳ-ı emel medḥ itmede k’oldur ecel
Medḥine anın irmez el ġāyetdedür luṭf-ı şiyem

[12ᵇ]

91. آيَاتُ حَقّ مِنَ الرَّحْمٰنِ مُحْدَثَةٌ قَدِيمَةٌ صِفَةُ الْمَوْصُوفِ بِالْقِدَمِ

Āyātıdur āyāt-ı Ḥaḳ Cibrīl'den aldı sebaḳ
Muḥdeśdür itseŋ oḳımaḳ mevṣūfdur ammā bi'l-ḳıdem

92. لَمْ تَقْتَرِنْ بِزَمانٍ وَهِيَ تُخْبِرُنَا عَنِ الْمَعَادِ وَعَنْ عَادٍ وَعَنْ إِرَمِ

Aŋa muḳārin yoḳ zamān ol ḥāl ile hem bī-gümān
Eyler bize ḥaşri beyān hem ḳıṣṣa-i 'Ād u İrem

93. دَامَتْ لَدَيْنَا فَفَاقَتْ كُلَّ مُعْجِزَةٍ مِنَ النَّبِيِّينَ إِذ جَاءَتْ وَلَمْ تَدُمِ

Buldı beḳā ḳodı geri her āyet-i peyġamberī
Hem pāye-i vālā-teri geçdi ḳamu bī-keyf ü kem

94. مُحكمَاتٌ فَمَا تبْقِينَ مِنْ شُبَهٍ لِذِي شِقَاقٍ وَلاَ يبْغِينَ مِنْ حكَمِ

Muḥkem inüp bī-irtiyāb iź 'indehū ümmü'l-kitāb
Oldur hemān faṣlü'l-ḫıṭāb lāzım degil ġayrı ḥikem

95. مَا حُورِبَتْ قَطُّ إِلاَّ عَادَ مِنْ حَرَبٍ أَعْدَى الْأَعَادِي إِلَيْهَا وَ مُلْقِيَ السَّلَمِ

Ol dīn ü īmāndan berī hiç ḳomadı ḳarşu biri
İllā ki eŋ düşmen-teri 'aczinden oldı beste-dem

[13ᵃ]

96. رَدَّتْ بَلاَغَتُهَا دَعْوَى مُعَارِضهَا رَدَّ الْغَيُور يَدَ الْجَانِي عَنِ الْحرَمِ

Redd oldı i'cāz ile pes da'vā-yı her bir bü'l-heves
Bir niçe kim ġayretli kes redd ide ġayrı ez-ḥarem

97. لَهَا مَعَانٍ كَمَوْجِ الْبَحْرِ فِي مَدَدٍ وَفَوْقَ جَوْهَرِهِ فِي الْحُسْنِ وَالْقِيَمِ

Deryālayın ḳılsa meded ma'nāları var bī-'aded
Lü˘lü˘den aṣfā vü eḥad ṭutsaŋ aŋa ḳadr ü ḳıyem

98. فَمَا تُعَدُّ وَلاَ تُحْصَى عَجَائِبُهَا وَلاَ تُسَامُ عَلَى الْإِكْثَارِ بِالسَّأَمِ

Vardur ‘acāyib bī-kerān Ḳur‘ān’a var ṣarf eyle cān
İkśār ile olmaz girān tekrārdan gelmez elem

99. قَرَّتْ بِهَا عَيْنُ قَارِيهَا فَقُلْتُ لَهُ لَقَدْ ظَفِرْتَ بِحَبْلِ اللَّهِ فَاعْتَصِمِ

Ḳurˇān oḳur gördüm birin pür-nūr olup çeşm-i yaḳīn
Budur didim ḥablü’l-metīn muḥkem yapış ol mu‘teṣam

100. إِنْ تَتْلُهَا خِيفَةً مِنْ حَرِّ نَارِ لَظَى أَطْفَأْتَ نَارَ لَظَى مِنْ وِرْدِهَا الشَّبِمِ

Ĥavf-ı cehennemden eger oḳursaŋ anı iy püser
Ferdā söniserdür saḳar serd āb ile irer o dem

[13^{b}]

101. كَأَنَّه الْحَوْضُ تَبْيَضُّ الْوُجُوهُ بِهِ مِنَ الْعُصَاةِ وَقَدْ جَاؤُهُ كَالْحُمَمِ

Mānend-i ḥavż-ı Kevśerī aġ ide ‘āṣī yüzleri
K’āteşden olmış her biri ḥirḳatle mānend-i ḥumem

102. وَكَالصِّرَاطِ وَكَالْمِيزَانِ مَعْدِلَةً فَالْقِسْطُ مِنْ غَيْرِهَا فِي النَّاسِ لَمْ يَقُمِ

Mānend-i mīzān u ṣırāṭ yoġ anda aṣlā inḥiṭāṭ
‘Adliyle olur iḥtiyāṭ ġayriyle ‘adle urma dem

103. لاَ تعْجَبَنْ لِحَسُودٍ رَاحَ يُنْكِرُهَا تَجَاهُلاً وَهْوَ عَيْنُ الْحَاذِقِ الْفَهِمِ

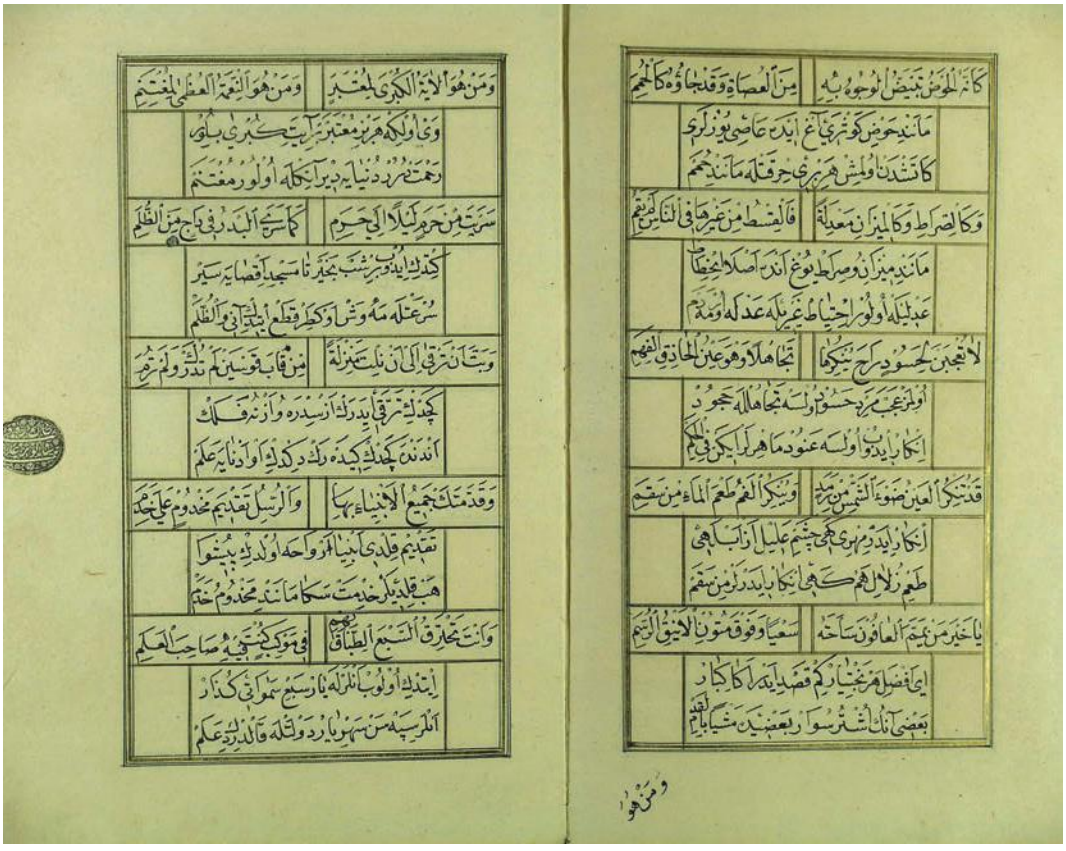
Olmaz ‘aceb merd-i ḥasūd olsa tecāhülle ceḥūd
İnkār idüp olsa ‘anūd māhirler iŋen fi’l-ḥakem

104. قَدْ تُنْكِرُ الْعَيْنُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ وَيُنْكِرُ الفَمُ طَعْمَ المَاءِ مِنْ سَقَمِ

İnkār ider mihri gehī çeşm-i ‘alīl ez-eblehī
Ta‘m-ı zülāli hem gehī inkār iderler min saḳam

105. يَا خَيْرَ مَنْ يَمَّمَ الْعَافُونَ سَاحَتَهُ سَعْيًا وَفَوْقَ مُتُونِ الْأَيْنُقِ الرُّسمِ

İy efḍal-i her baḫtiyār kim ḳaṣd ider aŋa kibār
Ba‘żı anuŋ üştür-süvār ba‘żı da meşy^{en} bi’l-ḳadem

vr. 13b-14a

[14ª]

106. وَمَنْ هُوَ الْآيَةُ الْكُبْرَى لِمُعْتَبِرٍ وَمَنْ هُوَ النِّعْمَةُ الْعُظْمَى لِمُغْتَنِمِ

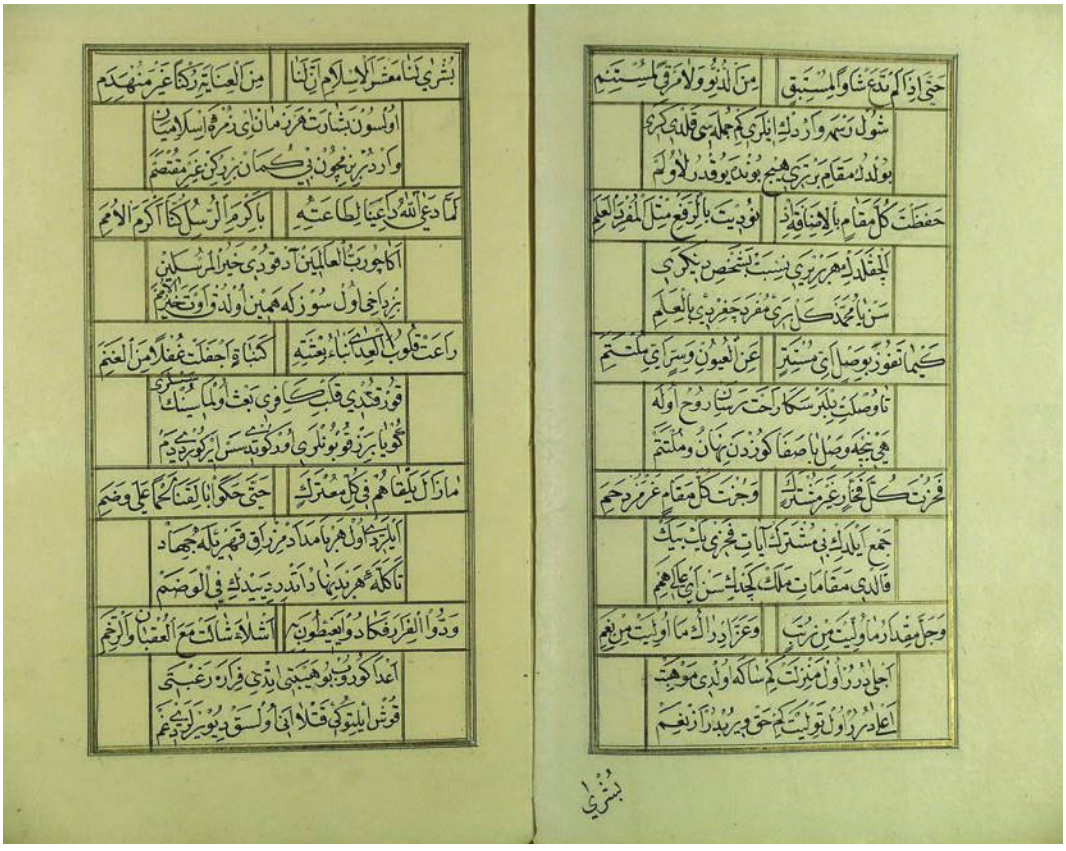
Ve˘y ol ki her bir mu‘teber bir āyet-i kübrā bilür
Raḥmet-durur dünyāya dir anıŋla olur muġtenem

107. سَرَيْتَ مِنْ حَرَمٍ لَيْلاً إِلَى حَرَمٍ كَمَا سَرَى الْبَدْرُ فِي دَاجٍ مِنَ الظُّلَمِ

Gitdiŋ idüp bir şeb be-ḫayr tā Mescid-i Aḳṣā’ya seyr
Sür‘atle meh-veş ev ke-ṭayr ḳaṭ‘ itdiŋ anı ve’ẕ-ẓulem

108. وَبتَّ تَرْقَى إِلَى أَنْ نِلْتَ مَنْزِلَةً مِنْ قَابَ قَوْسَيْنِ لَمْ تُدْرَكْ وَلَمْ تُرَمِ

Geçdiŋ teraḳḳī iderek ez-sidre vü ez-nüh felek
Andan da geçdiŋ giderek dikdiŋ *ev ednā*ya ‘alem

vr. 14b-15a

109. وَقَدَّمَتْكَ جَمِيعُ الأَنْبِيَاءِ بِهَا وَالرُّسلِ تَقْدِيمَ مَخْدُومٍ عَلَى خَدَمِ

Taḳdīm ḳıldı enbiyā ervāḥa oldıŋ pīşvā
Hep ḳıldılar ḫıdmet saŋa mānend-i maḫdūm u ḫadem

110. وَأَنْتَ تَخْتَرِقُ السَّبْعَ الطِّبَاقَ بِهِمْ فِي مَوْكِبٍ كُنْتَ فِيهِ صَاحِبَ الْعَلَمِ

İtdiŋ olup anlarla yār seb‘a semāvātı güźār
Anlar sipeh sen şehriyār devletle ḳaldırdıŋ ‘alem

[14ᵇ]

111. حَتىَّ إِذَا لَمْ تَدَعْ شَأْوًا لِمُسْتَبِقٍ مِنَ الدُّنُوِّ وَلاَ مَرْقًى لِمُسْتَنِمِ

Şol resme varduŋ ileri kim cümlesi ḳıldı geri
Bulduŋ maḳām-ı bed-teri hiç bunda yoḳdur lā vü lem

112. خَفَضْتَ كُلَّ مَقَامٍ بِالْإِضَافَة إِذْ نُودِيتَ بِالرَّفْعِ مِثْلَ الْمُفْرَدِ الْعَلَمِ

Alçaḳladıŋ her bir yeri nisbet be-şaḫṣ-ı dīgeri
Sen yā Muḥammed gel beri müfred çaġırdı bi'l-'alem

113. كَيْمَا تَفُوزَ بِوَصْلٍ أَيِّ مُسْتَتِرٍ عَنِ الْعُيُونِ وَسِرٍّ أَيِّ مُلْتَتَمِ

Tā vuṣlat-ı dilber saŋa rāḥat-resān-ı rūḥ ola
Hey niçe vaṣl-ı bā-ṣafā gözden nihān u mültetem

114. فَحُزْتَ كُلَّ فَخَّارٍ غَيْرَ مُشْتَرَكٍ وَجُزْتَ كُلَّ مَقَامٍ غَيْرَ مُزْدَحَمِ

Cem' eyledіŋ bī-müşterek āyāt-ı faḫrı yek-be-yek
Ḳaldı maḳāmāt-ı melek geçdiŋ sen ey 'ālī himem

115. وَجَلَّ مِقْدَارُ مَا وُلِّيتَ مِنْ رُتَبٍ وَعَزَّ إِدْرَاكُ مَا أُولِيتَ مِنْ نِعَمِ

Eclā-durur ol menzilet kim saŋa oldı mevhibet
A'lā-durur ol tevliyet kim Ḥaḳ virüpdür ez-ni'am

[15ª]

116. بُشْرَى لَنَا مَعْشَرَ الْإِسْلَامِ إِنَّ لَنَا مِنَ الْعِنَايَةِ رُكْنًا غَيْرَ مُنْهَدِمِ

Olsun beşāret her zamān iy zümre-i İslāmiyān
Vardur bizimçün bī-gümān bir rükn-i ġayr-i muḳteṣam

117. لَمَّا دَعَا اللَّهُ دَاعِينَا لِطَاعَتِهِ بِأَكْرَمِ الرُّسلِ كُنَّا أَكْرَمَ الْأُمَمِ

Aŋa çü Rabbü'l-'ālemīn ad ḳodı Ĥayrü'l-mürselīn
Biz daḫı ol sözle hemīn olduḳ evet ḫayrü'l-ümem

118. رَاعَتْ قُلُوبَ الْعِدَى أَنْبَاءُ بِعْثَتِهِ كَنَبْأَةٍ أَجْفَلَتْ غُفْلاً مِنَ الْغَنَمِ

Ḳorḳutdı ḳalb-i kāfiri ba'ś olmasınuŋ sesleri
Güyā birez ḳoyunları ürkütdi ses irgürdi dem

119. مَا زَالَ يَلْقَاهُمُ فِي كُلِّ مُعْتَرَكٍ حَتىَّ حَكَوْا بِالْقَنَا لَحْمًا عَلَى وَضَمِ

Eylerdi ol her bām-dād mızrāk-ı ḳahriyle cihād
Tā kelle-i her bed-nihād etdir diyeydiŋ fi'l-vaḍam

120. وَدُّوا الْفِرَارَ فَكَادُوا يَغْبِطُونَ بِهِ أَشْلاَءَ شَالَتْ مَعَ الْعِقْبَانِ وَالرَّخَمِ

A‘dā görüp bu heybeti itdi firāra raġbeti
Ḳuş iltügi ḳatlā anı olsaḳ diyü yerlerdi ġam

[15ᵇ]

121. تَمْضِي اللَّيَالِي وَلاَ يَدْرُونَ عِدَّتهَا مَا لَمْ تَكُنْ مِنْ لَيَالِي الْأَشْهُرِ الْحُرُمِ

Böyle geçerdi rūz u şeb ṣaysın unutmışlardı hep
Olmışdı heb tefsīde-leb irince tā şehrü’l-ḥurum

122. كَأَنَّمَا الدِّينُ ضَيْفٌ حَلَّ سَاحَتَهُمْ بِكُلِّ قَرْمٍ إِلىَ لَحْمِ الْعِدَى قَرِمِ

Gūyā ki dīn-i Muṣṭafā ḳonuḳlayın ṭutmışdı cā
Yārān ile bā-iştihā et yimege varmış behem

123. يَجُرُّ بَحْرَ خَمِيسٍ فَوْقَ سَابِحَةٍ يَرْمِى بِمَوْجٍ مِنَ الأَبْطَالِ مُلْتَطِمِ

Deryālayın ol dīn eri çekmişdi atlu leşkeri
Emvāc gibi ekśerī ṣaf ṣaf varırdı bī-dijem

124. مِنْ كُلِّ مُنْتَدِبٍ لِلَّهِ مُحْتَسِبٍ يَسْطُو بِمُسْتَأْصِلٍ لِلْكُفْرِ مُصْطَلِمِ

Heb ḥasbet[en] lillāh bular a‘dāya ḳahr ile ṣunar
Küfri kökinden ḳal‘ ider ḥasbī çeküp tīġ-i tiḳam

125. حَتىَّ غَدَتْ مِلَّةُ الْإِسْلاَمِ وَهْيَ بِهِمْ مِنْ بَعْدِ غُرْبَتِهَا مَوْصُولَةَ الرَّحِمِ

Tā millet-i İslām u dīn anlarla buldı zīb ü zeyn
Oldı ġarīb iken hemīn ‘izzetle mevṣūl-i raḥim

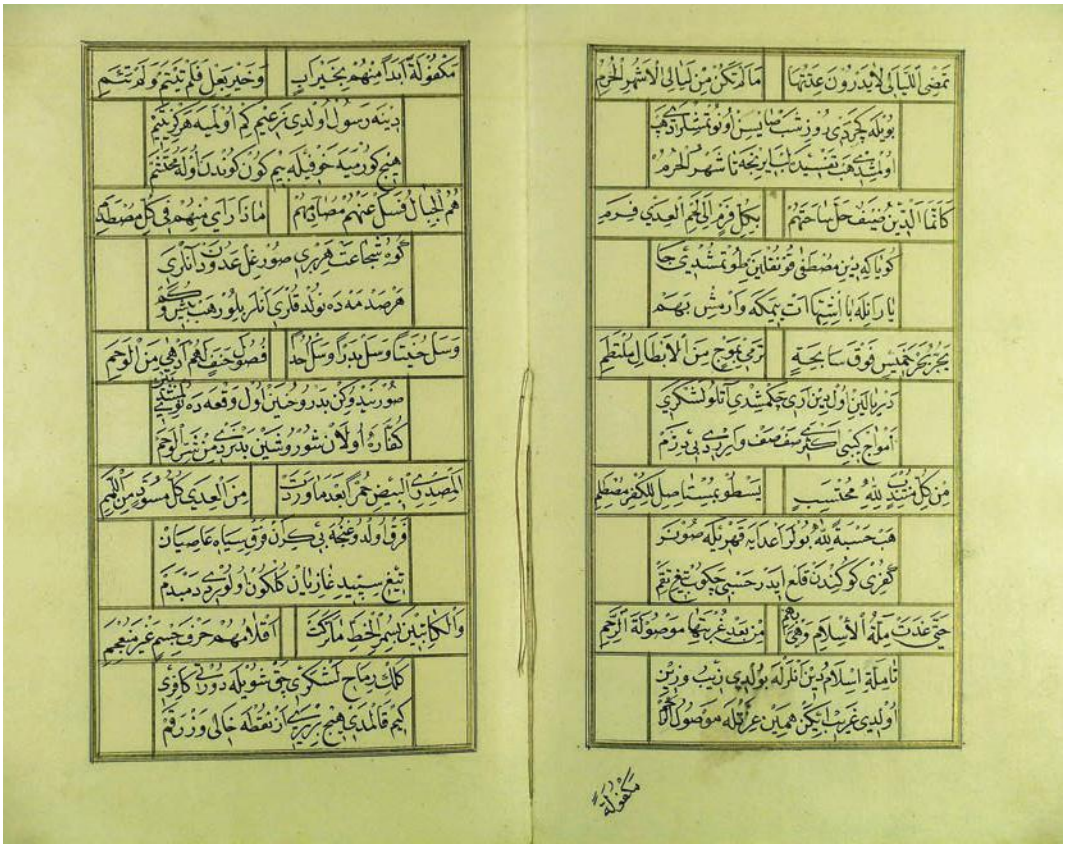
[16ᵃ]

126. مَكْفُولَةً أَبَدًا مِنْهُمْ بِخَيْرِ أَبٍ وَخَيْرِ بَعْلٍ فَلَمْ تَيْتَمْ وَلَمْ تَئِمِ

Dīne Rasūl oldı za‘īm kim olmaya hergiz yetīm
Hiç görmeye ḫavf ile bīm gün günden ola muḥteşem

127. هُمُ الْجِبَالُ فَسَلْ عَنْهُمْ مُصَادِمَهُمْ مَاذَا رَأَوْا مِنْهُمُ فِي كُلِّ مُصْطَدَمِ

Kūh-ı şücā‘at her biri ṣorġıl ‘adūdan anları
Her ṣadmede n’olduḳları anlar bilür heb bīş ü kem

vr. 15b-16a

128. وَسَلْ حُنَيْنًا وَسَلْ بَدْرًا وَسَلْ أُحُدًا فُصُولَ حَتْفٍ لَهُمْ أَدْهَى مِنَ الْوَخَمِ

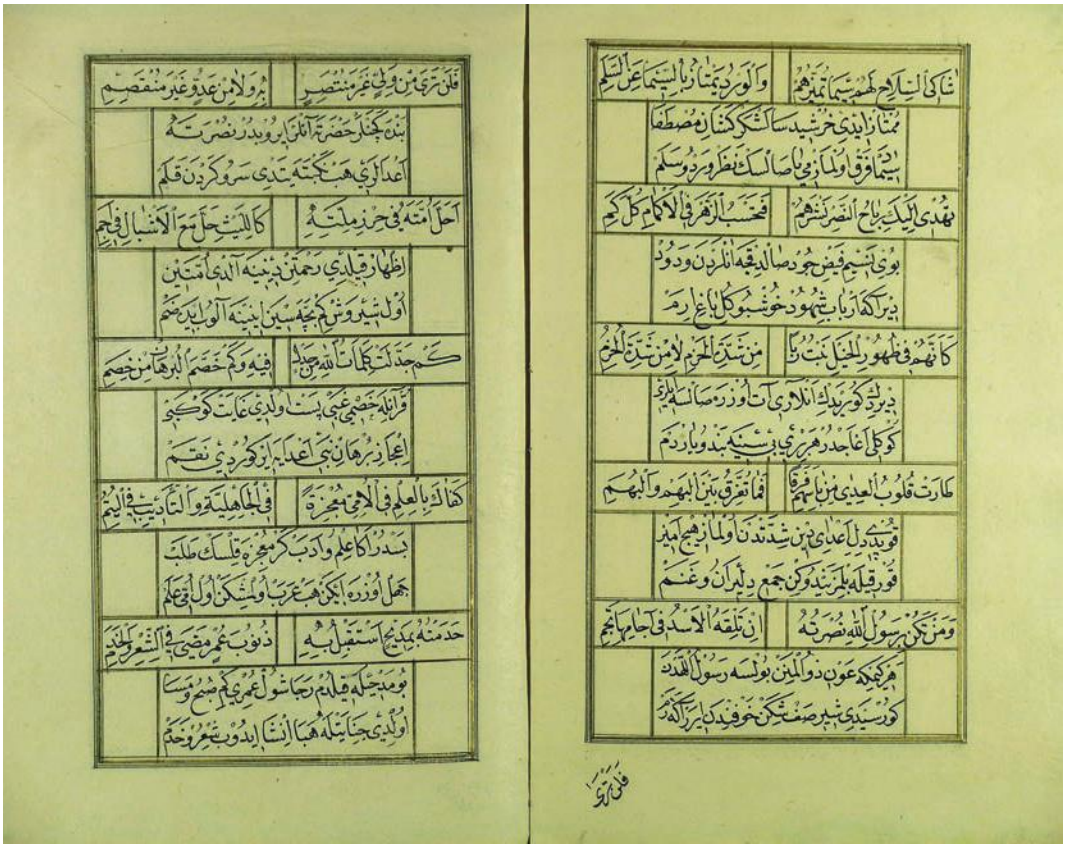
Ṣor neydügin Bedr ü Ḥuneyn ol vaḳ‘ada n’olmışdı beyn
Küffāra olan şūr u şeyn bed-terdi min şerri’l-vaḥam

129. المُصْدِرِي الْبِيضِ حُمْرًا بَعْدَ مَا وَرَدَتْ مِنَ العِدَى كُلَّ مُسْوَدٍّ مِنَ اللَّمَمِ

Farḳ olduġunca bī-kerān farḳ-ı siyāh-ı ‘āṣıyān
Tīġ-ı sepīd-i ġāziyān gülgūn olurdı dem-be-dem

130. وَالْكَاتِبِينَ بِسُمْرِ الْخَطِّ مَا تَرَكَتْ أَقْلَامُهُمْ حَرْفَ جِسْمٍ غَيْرَ مُنْعَجِمِ

Kilk-i rimāḥ-ı leşkeri çaḳ şöyle dürti kāfiri
Kim ḳalmadı hiçbir yeri ez-noḳṭa ḫālī ve’z raḳam

vr. 16b-17a

[16^{b}]

131. شَاكِي السِّلاَحِ لَهُمْ سِيمَا تُمَيِّزُهُمْ وَالْوَرْدُ يَمْتَازُ بِالسِّيمَا عَنِ السَّلَمِ

Mümtāz idi ḫurşīd-āsā leşker-keşān-ı Muṣṭafā
Sīmāda farḳ olmaz mı ya ṣalsaŋ naẓar verd ü selem

132. تُهْدِي إِلَيْكَ رِيَاحُ النَّصْرِ نَشْرَهُمُ فَتَحْسَبُ الزَّهْرَ فِي الْأَكْمَامِ كُلَّ كَمِ

Būy-ı nesīm-i feyż-i cūd ṣaldıḳca anlardan vedūd
Dir aŋa erbāb-ı şuhūd ḫōş-bū gül-i bāġ-ı İrem

133. كَأَنَّهُمْ فِي ظُهُورِ الْخَيْلِ نَبْتُ رُبًا مِنْ شِدَّةِ الْحَزْمِ لاَ مِنْ شِدَّةِ الْحُزُمِ

Dirdiŋ göreydiŋ anları at üzre ṣalsa ileri
Göŋli aġacdur her biri bī-sīne-bend ü pār-dum

134. طَارَتْ قُلُوبُ الْعِدَا مِنْ بَأْسِهِمْ فَرَقًا فَمَا تُفَرِّقُ بَيْنَ الْبَهْمِ وَالْبُهَمِ

Ḳopdı dil-i a‘dā-yı dīn şiddetden olmaz hīç emīn
Ḳorḳılabilmez neydügin cem‘-i dilīrān u ġanem

135. وَمَنْ تَكُنْ بِرَسُولِ اللَّهِ نُصْرَتُهُ إِنْ تَلْقَهُ الْأُسْدُ فِي آجَامِهَا تَجِمِ

Her kim ki ‘avn-i źü’l-minen bulsa Rasūlullāh’dan
Görseydi şīr-i ṣaf-şiken ḫavfından irer aŋa zem

[17ª]

136. فلَنْ تَرَى مِنْ وَلِيٍّ غَيْرِ مُنْتَصِرٍ بِهِ وَلاَ مِنْ عَدُوٍّ غَيْرِ مُنْقَصِمِ

Bende geçenler ḫażrete anlar irüpdür nuṣrete
A‘dāları heb nekbete yetdi serügerden ḳalem

137. أَحَلَّ أُمَّتَهُ فِي حِرْزِ مِلَّتِهِ كَاللَّيْثِ حَلَّ مَعَ الأَشْبَالِ فِي أَجَمِ

İẓhār ḳıldı raḥmetin dīnine aldı ümmetin
Ol şīr-veş kim beççesin eynine alup ide ḍam

138. كَمْ جَدَّلَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ مِنْ جَدَلٍ فِيهِ وَكَمْ خَصَّمَ الْبُرْهَانُ مِنْ خَصِمِ

Ḳurˇān ile ḫaṣm-ı ġabī pest oldı ġāyet gāv gibi
İ‘cāz-ı bürhān-ı Nebī a‘dāya irgürdi naḳam

139. كَفَاكَ بِالْعِلْمِ فِي الأُمِّيِّ مُعْجِزَةً فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالتَّأْدِيبِ فِي الْيُتُمِ

Besdür aŋa ‘ilm ü edeb ger mu‘cize ḳılsaŋ ṭaleb
Cehl üzre iken heb ‘Arab olmışken ol ümmī ‘alem

140. خَدَمْتُهُ بِمَدِيحٍ أَسْتَقِيلُ بِهِ ذُنُوبَ عُمْرٍ مَضَى فِي الشِّعْرِ وَالخِدَمِ

Bu medḥ ile ḳıldum recā şol ‘ömri kim ṣubḥ u mesā
Oldı cināyetle hebā inşā idüp şi‘r ü ḫadem

[17ᵇ]

141. إِذْ قَلَّدَانِيَ مَا يُخْشَى عَوَاقِبُهُ كَأَنَّنِي بِهِمَا هَدْيٌ مِنَ النَّعَمِ

Her şi‘r ü medḥ-i aġniyā bir ṭavḳ-ı gerdendür baŋa
Gūyā ki ḳurbānem aŋa sevḳ eylediler çün na‘am

142. أَطَعْتُ غَيَّ الصِّبَا فِي الْحَالَتَيْنِ وَمَا حَصَلْتُ إِلاَّ عَلَى الْآثَامِ وَالنَّدَمِ

Oldum be-hengām-ı ṣıġar azġınlıġa fermān-ber
Ḥāṣıl degil andan meger ḫusrān u ḫırmān u nedem

143. فَيَا خَسَارَةَ نَفْسٍ فِي تِجَارَتِهَا لَمْ تَشْتَرِ الدِّينَ بِالدُّنْيَا وَلَمْ تَسُمِ

Ḥayfā ki nefs-i bed-gümān eyler ticāretde ziyān
İslāmın almaz rāygān dünyā ile ḳılmaz selem

144. وَمَنْ يَبِعْ عَاجِلاً مِنْهُ بِآجِلِهِ يَبِنْ لَهُ الْغَبْنُ فِي بَيْعٍ وَفِي سَلَمِ

Her kim degişmez ‘ācili ācil ile oldur deli
Maġbūn olur āḫır velī sūd eylemez ṣoŋra nedem

145. إِنْ آتِ ذَنْبًا فَمَا عَهْدِي بِمُنْتَقِضٍ مِنَ النَّبِيِّ وَلاَ حَبْلِي بِمُنْصَرِمِ

Oldıysa cürmüm bī-kerān iy cism ü cān u cāna cān
Ser-rişte-i ‘ahd ü emān muḥkemdür aṣlā kesmenem

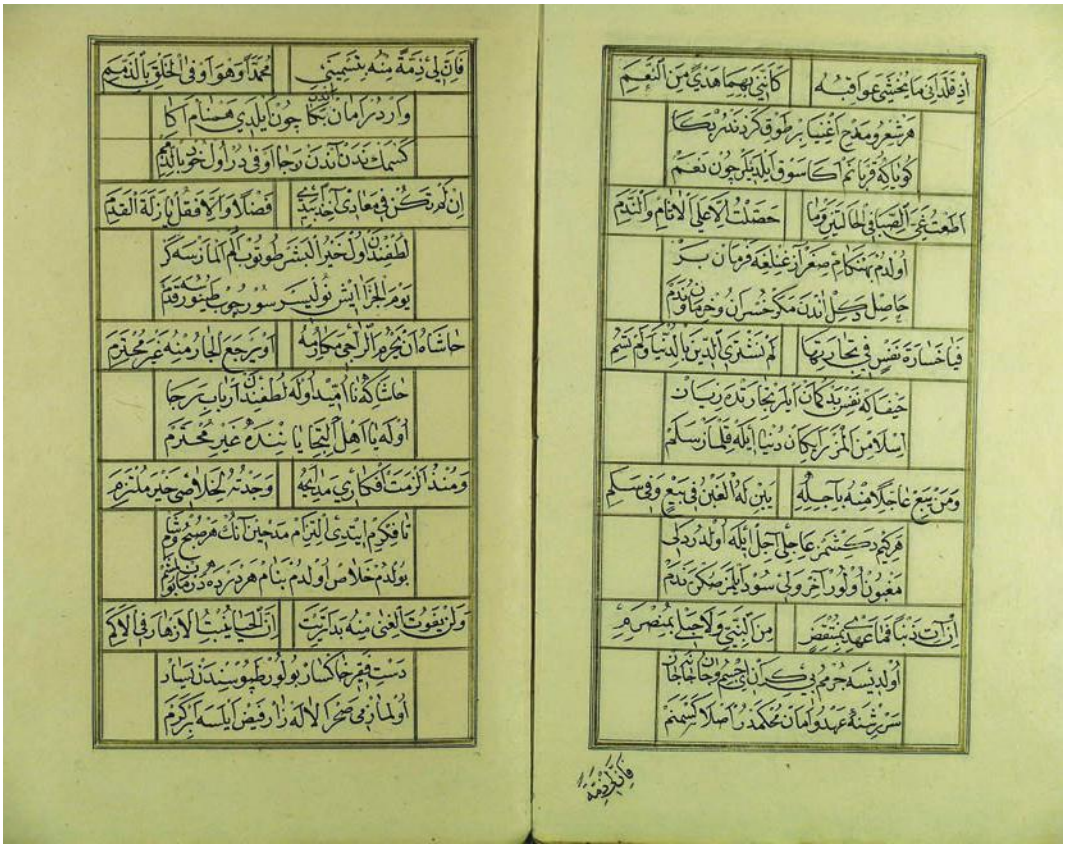
[18ᵃ]

146. فَإِنَّ لِي ذِمَّةً مِنْهُ بِتَسْمِيَتِي مُحَمَّداً وَهوَ أَوْفَى الْخَلْقِ بِالذِّمَمِ

Vardur emān andan baŋa çün eyledi hem-nām aŋa
Kesmek neden andan recā evfādur ol ḫod bi’ź-źimem

147. إِنْ لَمْ تَكُنْ فِي مَعَادِي آخِذًا بِيَدِي فَضْلاً وَإِلاَّ فَقُلْ يَا زَلَّةَ الْقَدَمِ

Luṭfından ol ḫayrü’l-beşer ṭutup elüm almazsa ger
Yevmü’l-cezā iş n’olısar sürçüp ṭaban ursa ḳadem

vr. 17b-18a

148. حَاشَاهُ أَنْ يحْرمَ الرَّاجِي مَكَارِمهُ أَوْ يَرْجعَ الْجَارُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرِمِ

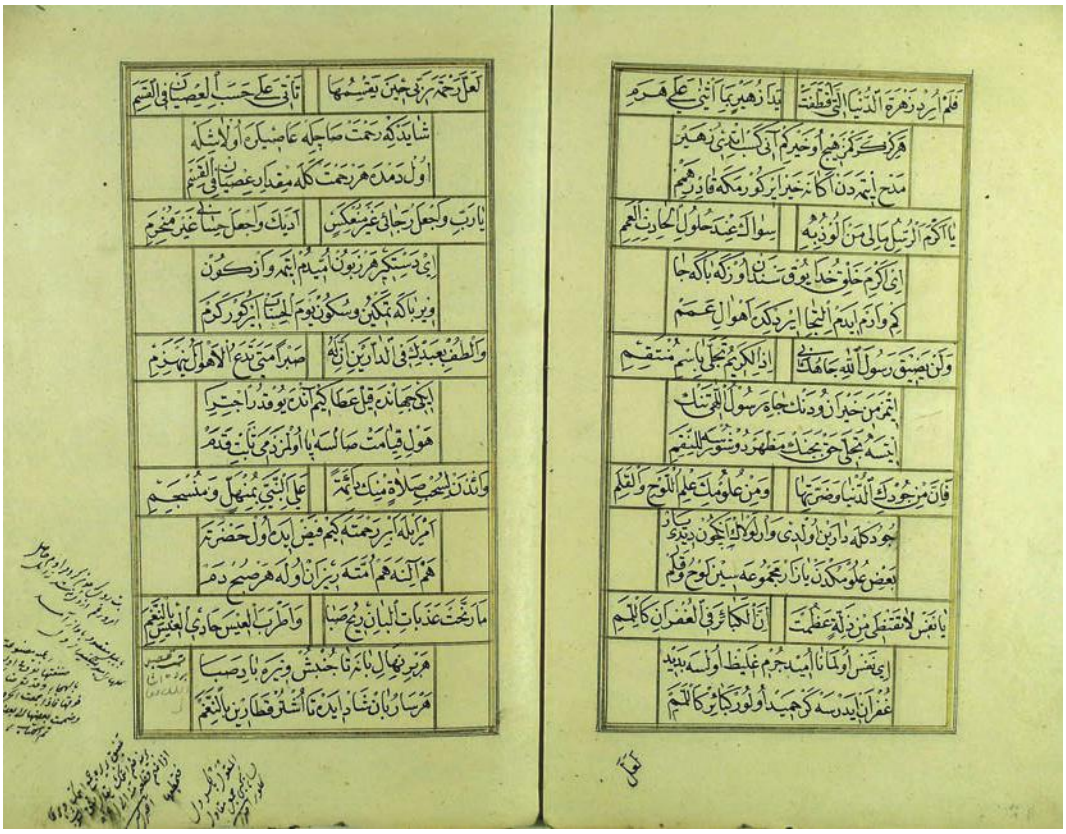
Ḥāşā ki nā-ümmīd ola luṭfından erbāb-ı recā
Ola ya ehl-i ilticā yanında ġayr-i muḥterem

149. وَمُنْذُ أَلْزَمت أَفْكَارِي مَدَائِحَهُ وَجَدْتُهُ لِخَلاَصِي خَيْرَ مُلْتَزِمِ

Tā fikrim itdi iltizām medḥin anuŋ her ṣubḥ u şām
Buldum ḫalāṣ oldum benām her derde dermān bulmışam

150. وَلَنْ يَفُوتَ الْغِنَى مِنْهُ يَدًا تَرِبَتْ إِنَّ الْحَيَا يُنْبِتُ الْأَزْهَارَ فِي الْأَكَمِ

Dest-i faḳīr-i ḫāk-sār bulur ṭapusından yesār
Olmaz mı ṣaḥrā lāle-zār feyż eylese ebr-i kerem

vr. 18b-19a

[18ᵇ]

151. فَلَمْ أُرِدْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا الَّتِي اقْتَطَفَتْ يَدَا زُهَيْرٍ بِمَا أَثْنَى عَلَى هَرَمِ

Hergiz gerekmez hīç o ḫayr kim anı kesb itdi Züheyr
Medḥ itmeden aŋa ne ḫayr irgürmege ḳādir himem

152. يَا أَكْرَمَ الرُّسلِ مَالِي مَنْ أَلُوذُ بِهِ سِوَاكَ عِنْدَ حُلُولِ الْحَادِثِ الْعَمِمِ

Ey ekrem-i ḫalḳ-ı Ĥudā yoḳ senden özge baŋa cā
Kim varam idem ilticā irdikde ehvāl-i ‘amem

153. وَلَنْ يَضِيقَ رَسُول اللَّهِ جَاهُكَ بِي إِذا الْكَرِيمُ تَجَلَّى بِاسْمِ مُنْتَقِمِ

İtmez meni ḫayrān u deng cāh-ı Rasūlullāhı teng
İtse tecellī Ḥaḳ be-ceng maẓhar düşürse li’n-niḳam

154. فَإِنَّ مِنْ جُودِكَ الدُّنْيَا وَضَرَّتَهَا وَمِنْ عُلُومِكَ عِلْمَ اللَّوْحِ وَالْقَلَمِ

Cūduŋla dāreyn oldı var *levlāk* anıŋçün didi yār
Ba‘żı ‘ulūmuŋdan yazar mecmu‘asın levḥ u ḳalem

155. يَا نَفْسُ لاَ تَقْنَطِي مِنْ زَلَّةٍ عَظُمَتْ إِنَّ الكَبَائِرَ فِي الْغُفْرَانِ كَاللَّمَمِ

İy nefs olma nā-ümīd cürm-i ġalīẓ olsa bedīd
Ġufrān iderse ger ḥamīd olur kebāʾir ke’l-lemem

[19ª]

156. لَعَلَّ رَحْمَةَ رَبِّي حِينَ يَقْسِمُهَا تَأْتِي عَلَى حَسَبِ الْعِصْيَانِ فِي الْقسَمِ

Şāyed ki raḥmet ṣaçıla ‘āṣīlere ulaşıla
Ol demde her raḥmet gele miḳdār-ı ‘iṣyān fi’l-ḳasem

157. يَا رَبِّ وَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْعَكِسٍ لَدَيْكَ وَاجْعَلْ حِسَابِي غَيْرَ مُنْخَرِمِ

İy dest-gīr-i her-zebūn ümmīdüm itme vāzgūn
Vir baŋa temkīn ü sükūn yevmü’l-ḥisāb irgür kerem

158. وَالْطُفْ بِعَبْدِكَ فِي الدَّارَيْنِ إِنَّ لَهُ صَبْرًا مَتَى تَدعُ الْأَهْوَالُ يَنْهَزِمِ

İki cihānda ḳıl ‘aṭā kim anda yoḳdur ictirā
Hevl-i ḳıyāmet ṣalsa pā olmaz demi śābit ḳadem

159. وَأْذَنْ لِسُحْبِ صَلاَةٍ مِنْكَ دَائِمَة عَلَى النَّبِيِّ بِمُنْهَلٍّ وَمُنْسَجِمِ

Emr eyle ebr-i raḥmete kim feyż ide ol ḥażrete
Hem āline hem ümmete rīzān ola her ṣubḥ-dem

160. مَا رَنَّحَتْ عَذَبَاتِ الْبَانِ رِيحُ صَبًا وَأَطْرَبَ الْعِيسَ حَادِي الْعِيسِ بِالنَّغَمِ

Her bir nihāl-i bāna tā cünbüş vire bād-ı ṣabā
Her sārbān şād ide tā üştür ḳaṭārın bi’n-naġam

Sonuç

Bu çalışmada Abdülhay Celvetî'nin *Kasîde-i Bürde* tercümesinin metni ortaya konmuş, diğer manzum tercümeler içinde gerek vezni kullanımı gerekse mânâyı yansıtma gücü bakımından eserin, dikkate değer bir yere sahip olduğu anlaşılmıştır.

Abdülhay Celvetî'nin tercümesinde de, diğer tercümelerde çoğunlukla görüldüğü üzere, Arapça kelimelerin çokça kullanıldığı özellikle kâfiye kelimelerinde, orijinal metindeki kelimelerin birebir tercih edildiği tespit edilmiştir.

Abdülhay Celvetî'nin sanatlı bir ifade ortaya koymaktan çok, anlamı yansıtmaya yönelik bir tercüme metodu benimsediği anlaşılmıştır.

Tercümede birtakım arkaik Türkçe kelimelerin kullanıldığı görülmüştür.

Abdülhay Efendi'nin eserleri üzerinde ayrıca bir çalışma yapılarak tam anlamıyla eserlerin ortaya konulması gerekmektedir. Böylece müellifin farklı eserlerine ulaşılacağı, mevcut durumdaki eksikliklerin düzeltilebileceği tespit edilmiştir.

Foto: Muhammed Kürşat Sarıarslan